

2023-06-29

Granskningsskede
detaljplan

Ekologiutredning Stora Sköndal, etapp 2A

Naturvärdesinventering enligt SIS 199000 med tillägg
naturvärdesklass 4, inventering av skyddsvärda träd och
biotopskydd, habitatnätverk, konsekvenser och
åtgärdsförslag

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställare: Stora Sköndal Framtidsutveckling AB

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Granskningsskede av planen: 2023-06-29, Slutversion

Uppdrags- och kvalitetsansvarig: Ulrika Hamrén

Intern granskning av rapport: Ulrika Hamrén, 2023-02-15

Medverkande: Stina Hällholm, Rikard Anderberg, John Hagenby

Foton: Om inget annat anges: © Stina Hällholm, John Hagenby

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 8414

Bilder på framsidan visar skyddsvärda ekar nordväst om kvarter K.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	7
Bakgrund och syfte	7
Avgränsningar	7
Allmän beskrivning av området	9
Naturvårdsstatus och kommunala planer	9
Naturvärden	10
Områden med naturvärden	11
Landskapsobjekt inom området	13
Naturvårdsarter	14
Artskyddsförordningen	16
Naturvårdsträd	20
Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)	21
Skyddsvärda träd (klass 2)	21
Värdefulla träd (klass 3) och efterföljare	22
Alléträd	23
Naturvärden kopplade till gamla träd	26
Grön infrastruktur	28
Konsekvenser av föreslagen plan	33
Planen som del av större programområde	33
Konsekvenser naturvärdesobjekt	35
Konsekvenser naturvårdsarter	36
Konsekvenser skyddsvärda träd	40
Biotopskydd	42
Ekologiska spridningssamband	43
Ekologisk känslighet och förslag på åtgärder	44
Skyddsåtgärder	46
Övriga åtgärder	46
Metodik	49
Osäkerhet i bedömningen	50
Referenser	51

Bilaga 1. Objektskatalog

Bilaga 2. Artkatalog

Bilaga 3. Metodbeskrivning för naturvärdesbedömning enligt SIS

Bilaga 4. Information om inmätta träd

Bilaga 5. Metodik för klassificering av skyddsvärda träd

Bilaga 6. Fågelinventering

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Stora Sköndal Framtidsutveckling AB genomfört en ekologiutredning med uppdaterad naturvärdesinventering (NVI) i enlighet med SIS-standard (SS 199000:2014), och den mall som vanligen används för liknande inventeringar i Stockholms stad. Till grund ligger tidigare utredningar under programskedet, samt en ny fältinventering enligt aktuell NVI-metodik. Inventeringen har kompletterats med kartering och inmätning av skyddsvärda träd och biotopskyddade alléer, samt beskrivning av habitatnätverk och ekologiska spridningssamband. Efter planens samråd har även en fågelinventering utförts år 2022 och resultat från denna har arbetats in i avsnittet om naturvårdsarter. Vidare innehåller ekologiutredningen ett avsnitt om konsekvenser av planen och förslag till åtgärder, baserat på utförd artskyddsutredning.

Inventeringsområdet är cirka 20 hektar stort och ligger vid Stora Sköndal i norra änden av Drevviken i södra Stockholm. Den dominerande naturtypen inom inventeringsområdet är parkmiljöer och trädgårdar samt skog, främst tallskog och ädellövskog. Delar av skogsmarken är påverkad av skogsåtgärder eller parkliknande skötsel, framför allt genom avverkning av enskilda träd. Dessutom har man troligen med viss regelbundenhet plockat bort döda träd och liggande död ved från området. Skogsbeståndens ålder varierar i området. I de äldsta partierna bedöms beståndets genomsnittliga ålder vara cirka 120–150 år.

Naturvärden

I inventeringsområdet finns ett större objekt med högt naturvärde (klass 2). Objektet utgörs av parkmark, trädgångar och villaträdgårdar som har ett stort inslag av värdefulla träd, främst ek. Värdefulla strukturer viktiga för biologisk mångfald påträffades också i objektet, exempelvis hålträd och stående döda träd. Flera rödlistade arter påträffades inom objekten med högt naturvärde, bland annat rödlistade vedsvamparna tallticka och ekticka på flera träd, och dessa bedöms ha livskraftiga populationer i området. Även flera rödlistade fågelarter förekommer. I södra delen av planområde finns ytterligare två områden med högt värde, som i huvudsak ligger utanför planen.

Ett objekt med påtagligt naturvärde (klass 3) påträffades inom inventeringsområdet, och två objekt med visst värde (klass 4). Precis i kanten av plangränsen i söder och sydost, finns ytterligare två objekt med påtagligt värde. Dessa utgörs av parkmark eller skog med många värdefulla ekar och tallar. Dessa objekt beskrivs inte vidare i rapporten.

Naturvårdsarter

Inom inventeringsområdet har 20 naturvårdsarter noterats i samband med naturvärdesinventeringen, från området i databasen Artportalen samt från andra utredningar. 14 av naturvårdsarterna i området är skyddade arter: fladdermössen dvärgpipistrell, större brunfladdermus, nordfladdermus och elva fågelarter, däribland gröngöling, stare, svartvit flugsnappare och ärtsångare. Bland naturvårdsarterna är 15 rödlistade: nordfladdermus, ask, skogsalm, ekticka, oxtungsvamp, tallticka och ett antal av fågelarterna.

Skyddsvärda träd

Naturvårdsintressanta och skyddsvärda träd förekommer spritt över i stort sett hela planområdet. Majoriteten av dessa träd är ekar som bedöms vara över 150 år och är så kallade jätteträd (d.v.s. har en stamdiameter på över 1 m). Flera av träden är dessutom hålträd och hyser rödlistade vedsvampar. Av de 33 identifierade naturvårdsträden bedöms 13 vara särskilt skyddsvärda (klass 1), för vilka det råder samrådspflicht med länsstyrelsen i det fall de kommer påverkas på ett omfattande sätt. 20 av träden bedöms vara skyddsvärda träd (klass 2). Utöver dessa finns det inom planområdet även två alléer där åtta av träden, som står inom eller på gränsen till planområdet, omfattas av det generella biotopskyddet för alléer. Dessa förekommer vid Efraim Dahlins väg och infarten till Normansgården.

Habitatnätverk och spridningssamband

I programskedet utfördes analyser av ekologiska spridningssamband och habitatnätverk. Spridningssambandet för ek inom området är av betydelse såväl på kommunal som regional nivå. Inom aktuellt planområde är det främst förekommande mindre skogspartier och de enskilda ekarna som är av betydelse att bevara för att naturvärden, livsmiljöer och ekologiska samband även i fortsättningen ska kunna upprätthållas och vara funktionella.

Konsekvenser

Vad gäller konsekvenser av planen så kommer sammantaget huvuddelen av naturvärdesobjekt med högt respektive påtagligt värde finnas kvar, men minska i storlek och därmed också i ekologisk funktion, då sammantagen yta av naturvärdesobjekt är av betydelse för funktion som livsmiljö för olika arter. Genom att det fortsatt kommer finnas kvar liknande naturobjekt med höga naturvärden i direkt anslutande område inom programområdet bedöms påverkan ändå bli begränsad och lokal, och konsekvenserna små till märkbara negativa ur ett större perspektiv.

Av 33 stycken inmätta särskilt skyddsvärda och skyddsvärda träd, främst ekar, så avses majoriteten bevaras, och enbart tre träd tas bort eller påverkas. Detta är en stor ask som tas ned vid entrén till området i väster, en ek i närheten som görs om till en högstubbe, samt en alm i samma delområde. Biotopskyddade träd i form av rad med björkar, samt två parklindar, i en rad av fem, kommer tas bort.

Det är av stor vikt att kunskap om skydd av träd vid byggnation finns med i fortsatt finplanering, projektering och byggledning under genomförande.

Skyddsåtgärder

En separat artskyddsutredning har utförts (Ekologigruppen, 2023) som påvisar behovet av att vidta skyddsåtgärder för inte störa skyddade arter och för att upprätthålla ekologisk kontinuitet. Arter som omfattas är främst rödlistade fåglar och fladdermöss. Förutsatt att samtliga i utredningen föreslagna åtgärder genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken för att detaljplanen ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen är liten, och att förbud därmed inte utlöses.

De skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga att genomföra för fåglar och fladdermöss sammanfattas enligt följande:

- Undvik störning genom att inte genomföra avverkning av träd, röjning av vegetation och markberedning under fåglars häckningssäsong, det vill säga tiden 15 mars–15 augusti. Dessa förberedande arbeten behöver således utföras höst och vinter. När vegetation och markskikt är borta kan dock påföljande arbeten ske under andra tider.
- Rivning av byggnader och tak, under vilka tornseglare kan ha sin boplats, får inte heller ske under fåglarnas häckningstid maj–augusti. En inventering kan utföras sommartid för att identifiera sådana byggnader.
- Under byggskedet undviks arbetsområden och tillfälliga uppställningsplatser inom delar som ska bevaras som naturmark. Den arbetsbelysning som behövs under byggskedet ska också vara avskärmad så att den inte lyser in i dessa naturområden och stör fladdermössen.
- I det fall träd med håligheter påträffas (inga sådana finns identifierade) som kan utgöra dagsvisten/viloplatser för fladdermöss ska avverkning av hålträden undvikas helt under perioden april till november för att minimera risk för oavsiktligt dödande av fladdermöss.
- Genomför habitatförstärkande åtgärder för ekologisk kontinuitet, i form av naturvårdsgallring och slyröjning i bevarade trädpartier inom och i anslutning till planområdet. Dessa initiala engångsåtgärder beskrivs lämpligen i en arbetsbeskrivning.
- Ta fram en skötselplan för återkommande skötsel som beskriver hur detaljplaneområdets naturområden ska bevaras, utvecklas och skötas över tid så att skyddsåtgärdernas kvalitet bibehålls och så att naturvärden och värden för fågel och fladdermöss ökar.

- Spara hålträd, döda och döende träd i naturmark inom detaljplaneområdet i syfte att gynna de förekommande fågelarter som lever i hål och nyttjar träd med inslag av död ved, så som stare och svartvit flugsnappare.
- Bevara och utveckla artrika gräsmarker med förekomst av örter och småkryp, samt brynplanteringar med blommande och bärande buskar och träd, som kan utgöra födosökmiljöer för björktrast och grönfink.
- Sätt upp och underhåll minst 10 fågelholkar för svartvit flugsnappare och 8 för stare.
- Lägg upp minst 5 faunadepåer av nedtagna träd för att gynna insektslivet och därmed också fåglar och fladdermöss.
- Anpassa tillkommande och gärna befintlig belysning för minskad påverkan på fladdermöss.

Föreslagna åtgärder stäms vanligen av med länsstyrelsen i samband med att planens samrådsskede eller granskningskede i planhandlingar och utredningar, som då avser motsvara ett 12:6-samråd.

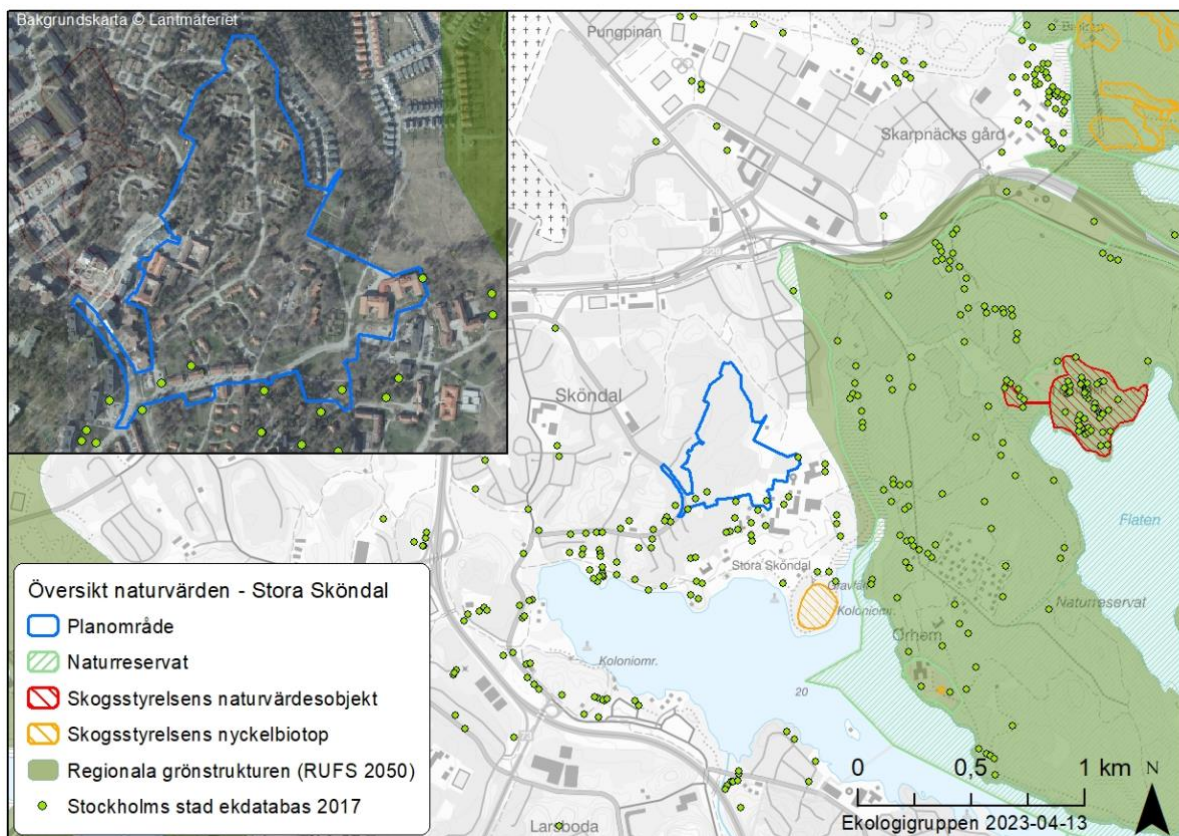
Inledning

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Stora Sköndal Framtidsutveckling AB genomfört en uppdaterad naturvärdesinventering (NVI) i enlighet med SIS-standard (SS 199000:2014), och den mall som vanligen används för liknande inventeringar i Stockholms stad. Till grund ligger tidigare utredningar under programskedet, samt en ny fältinventering enligt aktuell metodik. Inventeringen har kompletterats med kartering och inmätning av skyddsvärda träd, enligt vedertagen metodik för bedömning av ekologiskt värdefulla träd. Målet med utredningen har varit att sammanställa och uppdatera kunskap om områdets naturvärden, detaljplan etapp 2A. Syftet har varit att skapa ett kunskapsunderlag för att kunna beakta ekologiska aspekter i kommande planarbete i området. Uppdragsansvarig har varit ekolog Ulrika Hamrén. Handläggare i arbetet har varit ekolog Stina Hällholm (rapport, fältarbete och GIS).

Inventeringsområdets läge och avgränsning framgår av figur 1.

Uppdraget har genomförts under september till november 2020, med vissa kompletteringar avseende alléträd under våren 2021, samt fåglar vår/sommar 2022 (Naturcentrum AB, 2022)

Figur 1. Inventeringsområdets läge (blå linje) vid Stora Sköndal, etapp 2A, och dess relation till skyddad natur och kända naturvärden i omgivande landskap.

Avgränsningar

SIS naturvärdesinventering

SIS naturvärdesinventering kan genomföras i olika kombinationer. I tabell 1 redovisas vilken nivå, detaljeringsgrad och vilka tillägg som har genomförts i detta uppdrag. Mer detaljerade redovisningar

av metodiken för NVI enligt SIS-standard finns i bilaga 3, och för värdering av skyddsvärda träd i bilaga 5.

Tabell 1. Aktuell ambitionsnivå och tillägg enligt SIS-NVI 199000.

Nivå	Fältnivå
Detaljeringsgrad	Medel
Tillägg	Naturvärdesklass 4 och skyddsvärda träd

I en SIS-inventering enligt 19900 ingår endast kartläggning av områden med värde för biologisk mångfald. Naturvärdesbedömning utifrån friluftsvärden, geologiska eller kulturella värden ingår inte. I SIS-inventeringsmetodik ingår vanligen endast en enklare bedömning av landskapssamband (landskapsobjekt) men inga avancerade spridningsanalyser.

För området har dock en ekologisk spridningsanalys, även kallad konnektivitetsanalys, tidigare utförts som en del av programarbetet, vilken är av relevans även för att beskriva de ekologiska sambanden och habitatnätverk inom aktuellt planområde. Resultat från denna redovisas under avsnitt om grön infrastruktur.

Allmän beskrivning av området

Inventeringsområdet som omfattar detaljplaneområdet etapp 2A, är cirka 20 hektar stort och ligger vid Stora Sköndal i norra änden av Drevviken i södra Stockholm. Den dominerande naturtypen inom inventeringsområdet är parkmiljöer och trädgårdar samt skog, främst tallskog och ädellövskog. Det förekommer även fyra alléer i området med parklind, ek och björk. Dessa står vid Nils Lövgrens väg, Efraim Dahlins väg, kyrkogården och vid infarten till Normansgården, men endast två av alléerna omfattas av det generella biotopskyddet (se vidare under avsnittet Naturvårdsträd).

Delar av skogsmarken är påverkad av skogsåtgärder eller parkliknande skötsel, framför allt genom avverkning av enskilda träd. Dessutom har man troligen med viss regelbundenhet plockat bort döda träd och liggande död ved från området. Skogsbeståndens ålder varierar i området. I de äldsta partierna bedöms beståndets genomsnittliga ålder vara cirka 120–150 år. Historiska flygbilder visar att norra delen av området var trädbevuxet år 1958, medan de centrala delarna var bebyggda, och östra delen till stor del utgjordes av åkermark eller annan öppen mark (figur 2).

En stor andel av inventeringsområdet utgörs idag av bebyggelse i form av både villor och radhus och området angränsar till Sköndals kyrka och kyrkogård.

Figur 2. Inventeringsområdet utmärkt på ortofoto från 1958. I fotot syns att de norra delarna av inventeringsområdet samt området längst i söder mot Sköndals kyrka var trädklätt 1958, men också att delar av de centrala delarna av området var bebyggda. Ortofotot är hämtat från Lantmäteriets databas över historiska ortofoton (Lantmäteriet 2020).

Naturvårdsstatus och kommunala planer

Inom inventeringsområdet finns ingen skyddad natur eller nyckelbiotoper registrerade men området ligger i nära anslutning till Flatens naturreservat i öster liksom en av Stockholmsregionens gröna

kilar (Tyrestakilen), se figur 1. I Stockholms stads översiktsplan är området utpekat som ett stadsutvecklingsområde. Stora Sköndal angränsar också till ett område där förstärkningar föreslås i den regionalt betydelsefulla ekologiska infrastrukturen (Stockholms stad 2018).

Tidigare bedömningar/inventeringar

Under tidigare arbete med underlag till program har ett flertal utredningar vad gäller natur och träd tagits fram i olika skeden. En naturvärdesinventering och trädinmätning gjordes av Ekologigruppen år 2013 i ett större område kring Stora Sköndal, inklusive det nu senast inventerade detaljplaneområdet. Detta arbete utfördes dock innan den nu gällande SIS-standard för naturvärdesinventering (NVI) var utvecklad, varför NVI:n nu uppdaterats. Vidare utfördes en fladdermusinventering under år 2016 och 2018 för att klargöra programområdets betydelse som livsmiljö för fladdermöss (Eklöf, 2016). Fåglar har eftersökts och noterats i samband med utförda naturvärdesinventeringar, samt inventerats år 2022 (Naturcentrum AB).

För området har även en spridningsanalys, även kallad konnektivitetsanalys, tagits fram med fokus på eklevande arter och barrskogsarter, även detta som del av programarbetet. I programmet sammanfattades ekologiska värden och tänkbara konsekvenser för naturvärden och ekologiska samband.

Aktuell information om naturvärden och artförekomster, och annan information om områdets natur har också eftersökts i följande databaser:

- Artportalen (sökning i och kring området, alla artgrupper, sökperiod 1990-2020) (Artportalen 2020)
- Berggrunds- och jordartskartor (SGU 2020)
- Historiska kartor (Lantmäteriet 2020)
- Skogens pärlor (Skogsstyrelsen 2020)
- Skyddad natur (Naturvårdsverket 2020)

Naturvärdesklasser

Följande naturvärdesklasser finns (SIS standard SS 199000:2014):

Högsta naturvärde, naturvärdesklass 1. Störst positiv betydelse för biologisk mångfald

Högt naturvärde, naturvärdesklass 2. Stor positiv betydelse för biologisk mångfald.

Påtagligt naturvärde, naturvärdesklass 3. Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald.

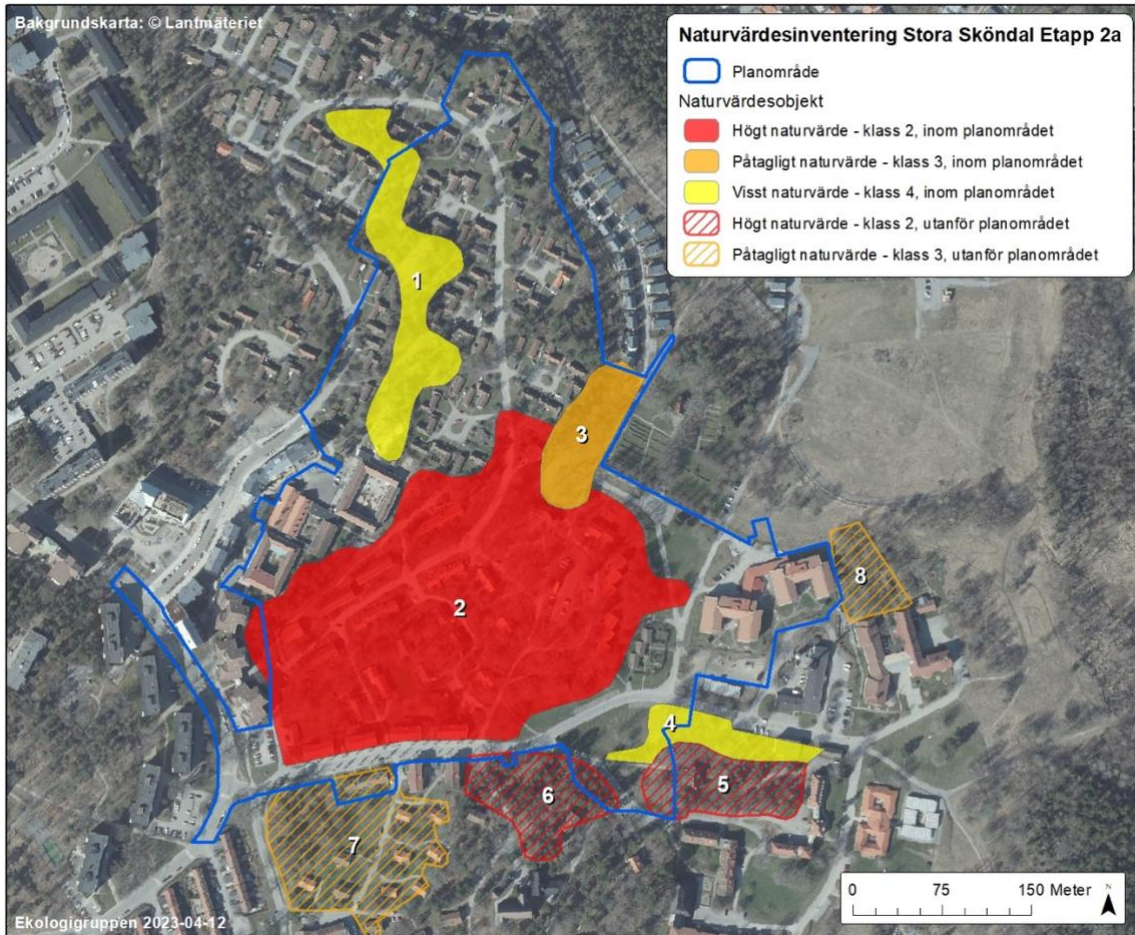
Visst naturvärde, naturvärdesklass 4. Viss positiv betydelse för biologisk mångfald.

Naturvärden

Området har inventerats och klassats enligt aktuell SIS-standard för naturvärdesinventering SIS 19900:2014. Syftet med en naturvärdesinventering (NVI) är att beskriva och värdera naturområden (objekt) av betydelse för biologisk mångfald. Områdets naturvärden redovisas i karta, figur 3. Ett större objekt med högt värde (klass 2), ett objekt med påtagligt värde (klass 3) och två objekt med visst naturvärde (klass 4) har urskilts inom planområdet. Objekt med högsta naturvärde (klass 1) bedöms inte finnas inom inventeringsområdet.

Precis i kanten av plangränsen i söder och sydost, finns ytterligare två objekt med högt naturvärde och två objekt med påtagligt värde. Dessa utgörs av parkmark eller skog med många värdefulla ekar och tallar. Dessa objekt beskrivs inte vidare i rapporten eller i objektskatalogen men visas i kartan i figur 3 (redovisade som objekt 5–8). Övriga delar av inventeringsområdet bedöms ha lågt naturvärde. Identifierade trädader och alléer, utav vilka några omfattas av det generella

biotopskyddet, bedöms generellt inte hysa några naturvärden, förutom den del av allén som ingår i naturvärdesobjekt 4 med visst naturvärde. Se vidare avsnittet om biotopskydd längre ned. I bilaga 1 (objektskatalog) redovisas respektive objekts naturvärde mer i detalj och här finns också bilder från varje objekt.

Figur 3. Naturvärdesobjekt i planområdet vid Stora Sköndal. Det förekommer ett stort objekt med högt naturvärde (klass 2) inom plangränsen och två objekt med klass 2 som angränsar området i sydost, där huvuddelen av objekten ligger utanför plangränsen. Objekt med högt naturvärde består av villaträdgårdar samt parkmark och skogsmark där naturvärdet bland annat baseras på en stor förekomst av gamla träd. Inom området förekommer också ett objekt med påtagligt naturvärde och två objekt med visst naturvärde. Naturvärdesobjekt 5-8 som endast gränsar till planområdet eller som huvudsakligen ligger utanför planområdet är markerade med streckad yta och beskrivs inte i detalj i rapporten.

Områden med naturvärden

Högt naturvärde – naturvärdesklass 2

I inventeringsområdet påträffades ett naturvärdesobjekt med högt naturvärde (klass 2), (karta figur 3, foto i figur 4). Ytterligare två objekt med högt naturvärde ligger alldeles i kanten av plangränsen, eller strax utanför. I denna klass bedöms varje område vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.

Objektet 2 utgörs av parkmark och villaträdgårdar som har ett stort inslag av värdefulla ädellövträd, främst ek, och tallar. Objektet bedöms ha påtagligt eller högt artvärde och påtagligt eller högt biotopvärde, se metodikavsnitt för förklaringar. Vissa biotopkvaliteter som kan förväntas i naturtypen saknas eller hade kunnat förekomma i större omfattning. Strukturer som är viktiga för biologisk mångfald påträffades, exempelvis hålträd och liggande och stående döda träd.

Flera rödlistade arter påträffades inom objekten med högt naturvärde. Bland annat påträffades vedsvamparna tallticka och ekticka på flera träd, och dessa bedöms ha livskraftiga populationer i området.

Figur 4. Parkmark, skogsdungar och trädgårdar i objekt 2 som innehåller många gamla och skyddsvärda träd, främst ek, men även andra trädslag. I objektet påträffades bland annat de rödlistade vedsvamparna tallticka och ekticka.

Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

I inventeringsområdet har ett naturvärdesobjekt med påtagligt naturvärde (klass 3) påträffats (figur 3 och 5) som utgörs av ädellövskog och ekskog, med inslag av tall. Skogsområdet i denna värdeklass har inom inventeringsområdet inslag av gamla träd, men endast en liten mängd död ved. I objektet noterades den rödlistade vedsvampen tallticka liksom växten myskmadra. I övrigt förekommer endast naturvårdsarter med lägre indikatorvärde.

Objektet bedöms ha ett visst artvärde och visst biotopvärde. Det betyder att det förekommer naturvårdsarter men att arter med högt indikatorvärde inte är vanligt förekommande. De biotopkvaliteter som kan förväntas i biotopen saknas eller förekommer inte i tillräcklig kvalitet eller mängd. I denna klass bedöms objekten vara av betydelse för att den totala arealen av dessa områden och dess naturtyper ska kunna bibehållas i landskapet. Ekologigruppen tolkar det som att denna värdeklass är av för betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på kommunal nivå.

Figur 5. Ekbacke med inslag av tall och hassel med påtagligt naturvärde, klass 3, i objekt 3. Några mycket grova ekar förekommer liksom några äldre tallar. Området håller dock på att växa igen, vilket är negativt för ekarnas fortlevnad på sikt.

Visst naturvärde – naturvärdesklass 4

Inom inventeringsområdet identifierades två objekt med visst naturvärde, båda utgörs av parkmiljö, den ena med tall och den andra med sälg, björk och ek. Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Ekologigruppen tolkar det som att denna värdeklass är av för betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på lokal nivå.

Landskapsobjekt inom området

Landskapsobjekt avgränsas då flera värdeobjekt i en eller flera naturtyper tillsammans bildar ett sammanhängande landskap med större betydelse för biologisk mångfald. Det kan också avgränsas i områden som under en kort period under året har betydelse för flera arter. Inga landskapsobjekt har avgränsats i området.

Naturvårdsarter

I området har sex naturvårdsarter (se faktaruta) påträffats i samband med naturvärdesinventeringen. Ytterligare 14 naturvårdsarter finns noterade från området i databasen Artportalen samt från andra utredningar, till exempel fladdermusinventering 2016 (Eklöf, 2016) och fågelinventering 2022 (Naturcentrum AB, 2022). Förekomster av skyddade arter, rödlistade arter och arter med mycket högt indikatorvärde finns listade i tabell 2. En fullständig förteckning av noterade naturvårdsarter och information om vad arterna indikerar finns i bilaga 2.

Naturvårdsart

En naturvårdsart är en art med specifika krav på sin miljö. Genom sin förekomst signalerar arten att det finns särskilda naturvärden i ett område och att det finns möjligheter till förekomster av sällsynta och/eller rödlistade arter.

Naturvårdsarter är utpekade i olika inventeringar och sammanhang. Bland dessa kan nämnas *rödlistade arter*, *typiska arter* (arter som indikerar gynnsam bevarandestatus i naturtyper listade i habitatdirektivet), *skogliga signalarter* (utpekade i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventeringsmetodik), *Ängs- och betesmarksarter* (utpekade i Jordbruksverkets Ängs- och betesmarksmetodik), samt Ekologigruppens *egna indikatorarter*. Naturvårdsarter innefattar även enligt artskyddsförordningen *skyddade arter*.

Naturvårdsarterna delas av Ekologigruppen in i olika indikatorartskategorier med klasserna mycket högt, högt, visst och ringa. Arter med mycket högt indikatorvärde är antingen ovanliga, rödlistade eller hotade arter, eller arter som i sig gör att området är skyddsvärt. Ringa indikatorvärde används för arter som är naturvårdsarter men som är så vanliga att de inte indikerar särskilt artrika förhållanden.

Tabell 2. Naturvårdsarter inom planområdet. Tabellen innefattar skyddade arter, rödlistade arter och/eller arter med mycket högt indikatorvärde. Rödlistkategorier (R.K.): NT - Nära hotad, VU - Sårbar, EN - Starkt hotad, CR - Akut hotad. Kolumnen "skydd" anger eventuell paragraf som reglerar artens skydd.

Svenskt namn	Skydd	R.K	Förekomst	Indikatorvärde	Källa
Ekticka		NT	Objekt 2 och 5	Mycket högt	Ekologigruppen 2020
Oxtungssvamp		NT	Objekt 5	Mycket högt	Ekologigruppen 2020
Tallticka		NT	Objekt 3	Högt	Ekologigruppen 2020
Ask		EN	Utanför objekt 2	Ringa	Ekologigruppen 2020
Skogsalm		CR	Objekt 2	Visst	Ekologigruppen 2020
Myskmadra			Objekt 3	Mycket högt	Ekologigruppen 2020
Dvärgpipistrell	4 § artskyddsförordningen		Spritt i området	Visst	Eklöf fladdermusinventering, 2016
Nordfladdermus	4 § artskyddsförordningen	NT	Spritt i området	Visst	Eklöf fladdermusinventering, 2016
Större brunfladdermus	4 § artskyddsförordningen		Spritt i området	Högt	Eklöf fladdermusinventering, 2016
Björktrast	4 § artskyddsförordningen	NT	6–8 park, spritt i området	Ringa	Artportalen flera år, Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022

Svenskt namn	Skydd	R.K	Förekomst	Indikatorvärde	Källa
Fiskmås	4 § artskyddsförordningen	NT	Spritt i området, bor ev på taken på större byggnader	Ringa	Fågelinventering 2022 Naturcentrum
Grönfink	4 § artskyddsförordningen	EN	6 par, spritt i området	Ringa	Fågelinventering 2022 Naturcentrum
Gröngöling	4 § artskyddsförordningen		Spritt i området, noterad 1 gång i södra delen 2022.	Visst	Artportalen flera år, Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Kråka	4 § artskyddsförordningen	NT	2 par, norra delen, objekt 1 och 3	Ringa	Fågelinventering 2022 Naturcentrum
Rödvingetrast	4 § artskyddsförordningen	NT	Noterad vid ett tillfälle vid inventeringen	Visst	Fågelinventering 2022 Naturcentrum
Svartvit flugsnappare	4 § artskyddsförordningen	NT	5 par, spritt i området	Ringa	Artportalen flera år, Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Stare	4 § artskyddsförordningen	VU	6 par, spritt i området	Visst	Artportalen flera år, Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Stenknäck	4 § artskyddsförordningen		Spritt i området, noterad 1 gång i södra delen 2022	Högt	Artportalen flera år, Ekologigruppen 2013, Naturcentrum fågelinventering 2022
Tornseglare	4 § artskyddsförordningen	EN	Spritt i området, bor ev under tak på vissa byggnader	Ringa	Naturcentrum Fågelinventering 2022
Ärtsångare	4 § artskyddsförordningen	NT	1–2 par, objekt 2	Visst	Naturcentrum Fågelinventering 2022

Från tidigare utförd fladdermusinventering (Eklöf, 2016), noterades minst 6 olika arter i programområdet (några *Myotis*-arter kunde bara bestämmas till släkte): större brunfladdermus (*Nyctalus noctula*), nordfladdermus (*Eptesicus nilssonii*), dvärgpipistrell (*Pipistrellus pygmaeus*), gråskimlig fladdermus (*Vespertilio murinus*), vattenfladdermus (*Myotis daubentonii*) och tajgafladdermus (*Myotis brandtii*), ingen av Sveriges ovanligare arter och i stort sett de samma som tidigare har noterats i närområdet. Vanligast var dvärgpipistrell och nordfladdermus som förekom över hela området och noterades vid 15 respektive 14 av de utplacerade boxarna. Även större brunfladdermus var spridd över hela projektområdet. Dessa tre arter var de enda som förekom i områdets centrala och nordliga delar, i närheten av aktuellt planområde. Övriga arter påträffades endast närmare Drevviken i den södra änden av området, utanför aktuellt planområde.

Under programarbetet lyftes också en fråga huruvida dammfladdermus (*Myotis dasycneme*) förekom i området, som fladdermusexpert Johan Eklöf, kontrollerade särskilt. Denna art befanns enbart uppehålla sig tillfälligt nere vid vattnet kring Drevviken, och inte inom aktuellt planområde.

Artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen (SFS 2007:845) ger ett skydd för alla vilda fåglar, fladdermöss, grod- och kräldjur och ett antal andra djur och växter som finns uppräknade i artskyddsförordningens bilagor. Olika arter har olika skydd beroende på i vilken paragraf i artskyddsförordningen som reglerar artens skydd.

Skyddade arter

I området finns 14 naturvårdsarter noterade som är skyddade enligt svensk lag (se faktaruta nedan). I tidigare inventeringar och vid fågelinventeringen 2022 har nordfladdermus, dvärgpipistrell och större brunfladdermus noterats i området, vidare har ett antal fåglar noterats, bland annat björktrast, svartvit flugsnappare, grönfink, ärtsångare och stare.

En separat artskyddsutredning har utförts (Ekologigruppen, 2023) som påvisar behovet av att vidta skyddsåtgärder för inte störa skyddade arter och för att upprätthålla ekologisk kontinuitet. Arter som omfattas är främst rödlistade fåglar och fladdermöss.

Skyddad art

En skyddad art är fridlyst med hjälp av lagstiftning i artskyddsförordningen (SFS 2007:845) och innebär oftast att man inte får plocka, fånga, döda eller på annat sätt samla in eller skada exemplar av arten. I många fall får man inte heller ta bort eller skada artens frön, ägg, rom eller bon.

För arter listade i § 4 artskyddsförordningen så är det också förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Rödlistade arter

15 rödlistade arter har noterats från området. Fem rödlistade arter (Rödlistan 2020) noterades från området vid denna inventering: talticka, oxtungssvamp, ekticka, ask och skogsalm (figur 6–7). Samtliga arter utom skogsalm och ask hör till kategorin nära hotade arter (NT). Ask är klassad som starkt hotad (EN) men har ett ringa indikatorvärde. Utöver dessa är även en fladdermusart rödlistad (nordfladdermus, NT) och nio fågelarter rödlistade utav de arter som noterades i fågelinventeringen 2022 eller som finns rapporterade i databasen Artportalen (se tabell 2).

Naverlönn är nämnd i tidigare underlag, och klassad som en akut hotad art (CR). I Sverige förekommer den endast naturligt i Skåne, men finns spridd från planteringar i stora delar av södra Sverige och har därför inget särskilt indikatorvärde i Sköndal.

Rödlistan

Rödlistan för Sverige utarbetas av Artdatabanken. och uppdateras var femte år. Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistkategorier beroende på artens status. Det finns sju kategorier:

(RE) försvunnen, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (LC) livskraftig, (DD) kunskapsbrist. Arter listade i kategorin LC (livskraftig) räknas inte som rödlistade.

Figur 6. Ecticka (*Fomitiporia robusta*) (NT) är knuten till gamla ekar. Bild tagen på annan plats.

Nordfladdermus (*Eptesicus nilssonii*) (NT). Nordfladdermus är en av Sveriges vanligaste fladdermusarter med förekomst från sydligaste Skåne till Lappland norr om polcirkeln. Den förekommer i de flesta slags miljöer. Indikationer finns på att arten minskar i södra Sverige, vilket är baserat på två geografiskt begränsade studier där arten uppvisar en kraftig minskning. Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning (Artdatabanken). Nordfladdermus är en vanlig art med ett generellt biotopval. Arten förekommer i nästan alla miljöer, den är ofta även vanlig inne i städer. Nordfladdermus jagar många gånger över villaträdgårdar och även i parkmiljöer med gatubelysning. Nordfladdermus bildar bara kolonier i hus. I Stockholmsområdet är arten fortfarande vanligt förekommande och tillsammans med dvärgpipistrell den art man först observerar vid fladdermusinventeringar i bebyggda områden. Det är dock oklart huruvida arten har en pågående minskning även i Stockholmsområdet, det råder även en osäkerhet i hur föryngringen i området ser ut.

Vid fladdermusinventering under juli-aug 2016 noterades arten via inspelningar från 19 uppsatta så kallade autoboxar (det vill säga ultraljudsdetektorer som automatiskt spelar in ljud från fladdermöss under en bestämd tidsperiod). Autoboxarna var placerade runt om programområdet i kanterna av aktuellt planområde och spelade där in födosökande nordfladdermus. Detaljplaneområdet med sina utspridda hus och trädpartier utgör rimligen en del av artens födosöksområde, men har rimligen ändå något mindre vikt än närliggande större skogsdungar och brynmiljöer, främst kring kyrkan i söder och mot Flatens naturreservat i öster.

Tallticka (*Phellinus pini*) (NT) noterades på flera träd i området, i objekt 3 men troligen även i objekt 2. Arten växer i kärnveden av levande gamla tallar, och värdräden är vanligen gamla (över 150 år), men arten kan även förekomma på något yngre tallar. När arten förekommer i gammal tallskog med ett stort inslag av gamla träd kan den uppträda på många träd. I yngre tallskogar eller där det endast förekommer enstaka gamla tallar hittar man oftast talltickan på något enstaka träd.

Tallticka är inte sällsynt i Stockholms län, och påträffas ofta i stadsnära miljöer och hållmarkstallskogar.

Figur 7. Tallticka (*Phellinus pini*) är starkt knuten till gamla tallar.

Ekticka (*Fomitiporia robusta*) (NT) är knuten till gamla ekar och en kontinuitet av detta substrat. Arten har troligen relativt dålig spridningsförmåga och förekommer främst i kärnområden med gammal ek. Arten förekommer på flera ekar inom planområdet.

Björktrast (*Turdus pilaris*) (NT) 6-8 par i området. Björktrast häckar i skogar, ofta i anslutning till odlad mark, i parker och trädgårdar. Den förekommer över hela landet. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Björktrast bygger bon i träd och födosöker på öppna gräsytor med gott om mask och insekter.

Fiskmås (*Larus canus*) (NT), Ett tiotal individer sågs regelbundet under inventeringen 2022, och har sannolikt området som del av sina revir. Ingen häckning kunde konstateras vid fågelinventeringen 2022, men sannolikt häckar några par på en del av områdets hustak på någon av befintliga större byggnader. Tillfälligt förbiflygande individer ses också, vilket är naturligt med tanke på områdets närhet till Drevviken.

Gåkråka (*Corvus cornix*) (NT) 2 par bedöms häcka i området, i norr och nordost. Kråka är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Kråka är fortfarande en vanlig fågel. Arten påverkas negativt av bl.a. skogsavverkning.

Grönfink (*Chloris chloris*) (EN) 6 par i området. Grönfink häckar i skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar. Grönfink är rödlistad i Sverige i kategorin Starkt hotad (EN). En sjukdom (flagellat) invandrade till Sverige 2007 och har sedan dess påverkat beståndet kraftigt negativt.

Rödvingetrast (*Turdus iliacus*) (NT) En tillfälligt födosökande individ sågs under fågelinventeringen 2022. Kan möjligen häcka inom området vissa år. Rödvingetrasten är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Rödvingetrast är fortfarande en vanlig fågel.

Stare (*Sturnus vulgaris*) (VU). 6 par bedöms häcka inom området där miljön för närvarande är gynnsam för arten, med gott om holkar, hålträd och ytor lämpade för födosök. Stare är rödlistad i Sverige i kategorin Sårbar (VU). Arten är under häckningstiden beroende av gräsmarker med kort vegetation inom rimligt avstånd (<1 km) från boet för sitt födosök. Igenväxning av öppna marker är därför starkt negativt och innebär att födosöksmiljöer försvinner. Staren bygger sitt bo i ihåliga träd eller i starholkar.

Svartvit flugsnappare (*Ficedula hypoleuca*) (NT) häckar i löv- och blandskog samt i trädgårdar och parker. Omkring 5 par bedöms häcka inom inventeringsområdet i Stora Sköndal. Arten som äter insekter gynnas av en miljö med busk- och trädrika trädgårdsmiljöer med gott om uppsatta fågelholkar. Svartvit flugsnappare är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT) men är fortfarande en vanlig fågel. Den förekommer i större delen av landet. Arten har tidigare bedömts som livskraftig men populationsminskningen de senaste 10 åren innebär att kriterierna för NT blir uppfyllda.

Figur 8. Två par svartvit flugsnappare bedömdes ha revir och häcka i detaljplaneområdet. Foto: © Rikard Anderberg.

Tornseglare (*Apus apus*) (EN) Upp till 14 individer observerades samtidigt. Sannolikt häckar flera par i anslutning till befintliga byggnader, under tak, i området. Tornseglare är rödlistad i kategorin EN, starkt hotad. Tornseglaren övervintrar i Afrika och återkommer till Sverige i början av maj. Tornseglaren är en typisk hålhäckare där majoriteten av beståndet numera är helt knutet till mänsklig bebyggelse, t.ex de håligheter som finns under storkupiga takpannor, men den utnyttjar även andra håligheter och nischer i större byggnader.

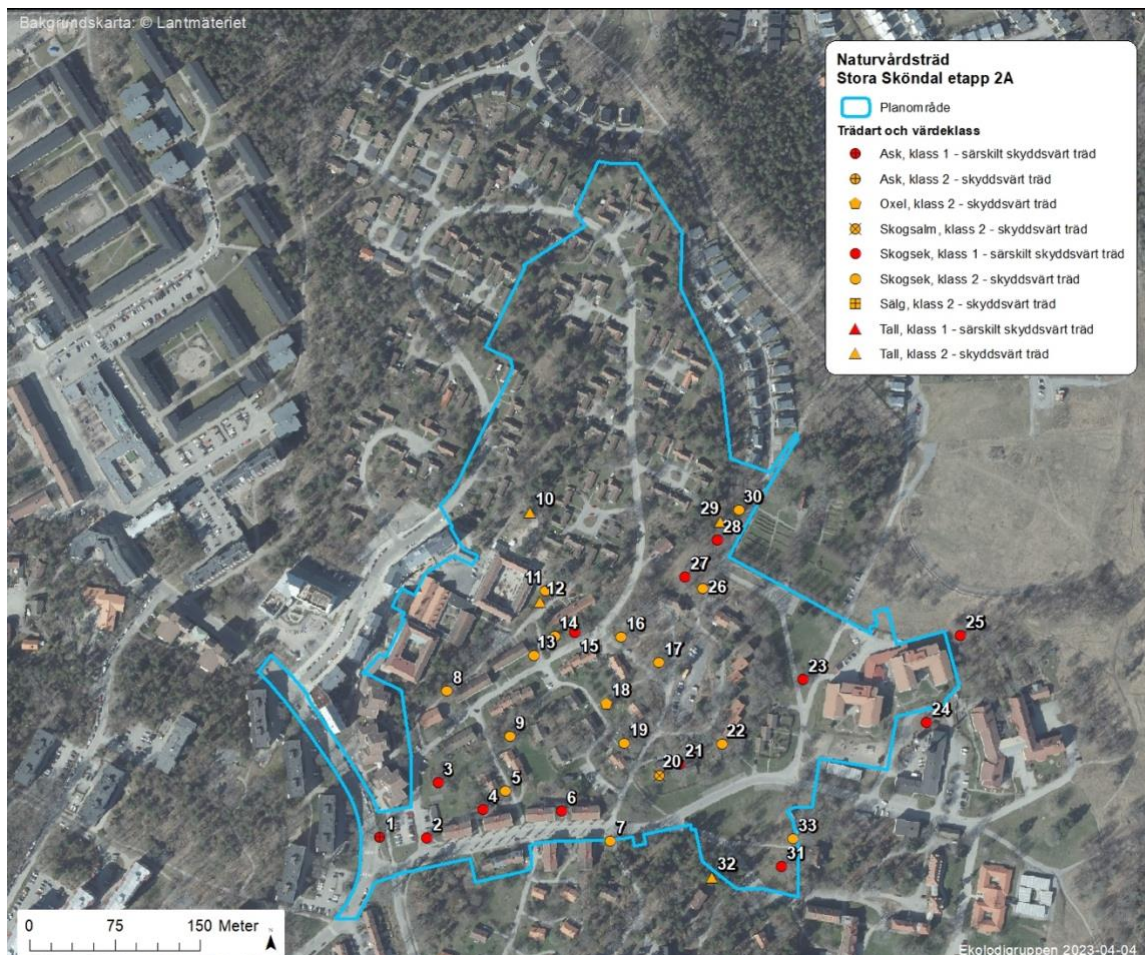
Ärtsångare (*Curruca curruca*) (NT). Ett eller kanske 2 par bedöms häcka inom inventeringsområdet i Stora Sköndal. Arten vill ha solig, öppen mark med täta snår, gärna enbuskar eller häckar. Insektsätare och tropikflyttare. Ärtsångare är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Ärtsångare är fortfarande en vanlig fågel. Arten påverkas negativt av skogsavverkning.

Ask (*Fraxinus excelsior*) (EN) noterades utanför objekt 7, i sydvästra hörnet av inventeringsområdet. Här står enstaka askar, varav ett träd är en gammal ask som är mycket grov. Arten är rödlistad på grund av en vindburen svampsjukdom som drabbar träden (askskottsjukan). Genetisk variation inom populationerna bör öka motståndskraften mot askskottsjukan och därför är det viktigt att bevara askar där det är möjligt. Många naturvårdsarter bland skalbaggar, vedsvampar och lavar är knutna till askar.

Naturvårdsträd

Inom inventeringsområdet förekommer ett stort antal träd som faller inom definitionen för särskilt skyddsvärda och skyddsvärda träd (se faktaruta). Totalt har 33 stycken naturvårdsträd mätts in inom planområdet. Naturvårdsintressanta träd förekommer spritt inom i de södra och centrala delarna av inventeringsområdet, där den största andelen särskilt skyddsvärda träd (klass 1) återfinns i naturvärdesobjekt 2. Majoriteten av de inmätta träden är gamla grova ekar och gamla tallar, det vill säga träd som är över 150 år gamla och ofta har en stamdiameter på över 80 cm (i flera av ekarnas fall över 100 cm).

Utöver träd av klass 1 och 2 förekommer även ett stort antal värdefulla naturvårdsträd som är viktiga för att bevara de ekologiska värdena på längre sikt. Förutom dessa finns även ett antal träd med lägre naturvärden som står i alléer. Vid inventeringen har ingen provborrning gjorts vilket ofta är nödvändigt för att fastställa deras ålder mer exakt. Träd av klass 1 och 2 redovisas i karta i figur 9, samt mer i detalj i tabellen i bilaga 4. Tabell 3 visar fördelningen mellan de inmätta trädslagen och värdeklasserna.

Figur 9. Naturvårdsträd som inventerats inom och i direkt anslutning till planområdet, totalt 33 stycken träd. Utav dessa har 13 klassats som särskilt skyddsvärda (klass 1) och 20 som skyddsvärda träd (klass 2). Majoriteten av de inmätta träden är skogsekar.

Naturvårdsträd

Med särskilt skyddsvärda träd avses följande (Naturvårdsverket 2004)

- Jätteträd: träd ≥ 1 meter i diameter.
- Mycket gamla träd: gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- Grova hålträd: träd $\geq 0,4$ meter på det smalaste stället upp till brösthöjd med utvecklad hållighet i stam (eller gren).

Ekologigruppen har kompletterat denna klass med två ytterligare klasser:

- Skyddsvärda träd: exempelvis gamla träd (för tall gäller över 150 år), träd med förekomster rödlistade arter, eller hålträd som inte är grova
- Värdefulla träd: utgörs främst av träd som kan utgöra ersättare till skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd. Exempel på värdefulla träd är nästan gamla träd (för tall gäller över 100 år), grova träd samt träd med förekomster naturvårdsarter som inte är rödlistade.

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Totalt har 13 träd som bedömdes vara särskilt skyddsvärda mätts in inom eller precis i kanten av planområdet. Majoriteten av dessa träd är ekar som bedöms vara över 150 år och är så kallade jätteträd (d.v.s har en stamdiameter på över 1 meter). Flera av träden är dessutom hålträd och hyser rödlistade vedsvampar. Utöver ekarna förekommer även ett jätteträd av ask (tabell 3).

Träd av klass 1 är särskilt skyddsvärda. Dessa träd är särskilt värdefulla för att bibehålla en biologisk mångfald i trädmiljöer och kan ofta hysa en värdefull fauna med rödlistade arter. Naturvårdsverket rekommenderar samråd kring träd äldre än 200 år om det planeras åtgärder som bedöms påverka trädet (Naturvårdsverket 2020a): ”Om en åtgärd som rör ett särskilt skyddsvärt träd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska den som planerar att vidta åtgärden lämna en anmälan för samråd hos länsstyrelsen”.

Tabell 3. Fördelningen av inmätta träd med klass 1 och 2 samt alléträd som omfattas av biotopskydd, inom planområdet vid Stora Sköndal. Det vanligaste trädslaget bland de inmätta träden var ek.

Trädslag	Klass 1 - särskilt skyddsvärda träd	Klass 2 - skyddsvärda träd	Alléträd med biotopskydd	Totalt
Ask	1	-	-	1
Oxel	-	1	-	1
Parklind	-	-	1	1
Skogsalm	-	1	-	1
Skogsek	12	14	-	26
Tall	-	4	-	4
Vårtbjörk	-	-	5	5
Totalt	13	20	6	39

Skyddsvärda träd (klass 2)

Totalt påträffades 20 skyddsvärda träd inom planområdet. Majoriteten av dessa är ekar och tallar där de flesta bedöms var över 150 år eller har förekomster av en rödlistad art (figur 9). Även enstaka mycket grova träd av oxel och skogsalm noterades i denna värdeklass.

Träd av klass 2 bedöms som skyddsvärda och är nära att bli särskilt skyddsvärda träd. Dessa träd har redan utvecklat höga naturvärden och bedöms också vara väldigt värdefulla för att bibehålla en framtida hög biologisk mångfald i ett skogsbestånd.

Figur 10. Skyddsvärda och värdefulla ekar i naturvärdesobjekt 2, intill aktivitetshuset Villan.

Värdefulla träd (klass 3) och efterföljare

Inom inventeringsområdet förekommer även ett stort antal träd av skilda trädslag som är värdefulla och så kallade ersättningsträd, det vill säga yngre efterföljare till träd av klass 1 och 2. Enkelt förklarar utgör de värdefulla träden sådana träd som på relativt kort sikt kommer att få höga naturvärden. De utgör ersättare för de gamla träden i ett område, och beräknas kunna utveckla högre naturvärden med tiden om de fortsätter att växa och åldras. Framför allt gäller det större ekar över cirka 100 år men även äldre tallar förekommer. Dessa har inte mätts in separat och markerats på karta som del av detaljplanarbetet. Däremot gjordes en översiktlig trädinventering i samband med planprogrammet, och i kommande avsnitt om konsekvenser finns även dessa yngre träd med i kartan över träd som påverkas, figur 24.

Alléträd

Inom eller precis på gränsen till planområdet finns fyra alléer med skilda trädslag: en allé med pelarekar längs Nils Lövgrens väg, en allé med björkar längs infartsvägen till Normansgården, en allé med björkar vid kyrkogården och en allé med parklindar längs Efraim Dahlins väg. Totalt återfinns 36 stycken alléträd inom planområdet (figur 10). Sex av dessa träd omfattas av det generella biotopskyddet för alléer (se faktaruta). Övriga 30 alléträd uppfyller inte kraven för biotopskydd, då de är för klena och för unga eller utgör en trädrad med färre än fem träd.

Allé

En allé ska bestå av minst fem lövträd som är planterade i en enkel eller dubbel rad för att omfattas av biotopskyddsbestämmelserna. Träden är planterade längs en nuvarande eller tidigare väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd, vilket innebär att mer än hälften av träden ska vara vuxna. Med vuxna träd avses träd som mäter minst 20 cm i diameter i brösthöjd eller har uppnått en ålder av 30 år (det som först uppnås). De träd i en allé som står i omedelbar anslutning till bebyggelse omfattas i regel av undantag från biotopskyddet (Naturvårdsverket 2014).

Alléer är skyddade inom ramen för miljöbalkens generella biotopskyddföreskrifter.

Figur 11. Förekomsten av alléträd inom eller på gränsen till planområdet Stora Sköndal 2a. Träd med grön färg omfattas av det generella biotopskyddet för alléer medan de gula träden inte gör det.

Ekallé längs Nils Löfgrens väg

Längs vägen finns en dubbelsidig allé med tretton träd på vardera sida (figur 12). Träden utgörs av pelarekar där det grövsta trädet har en stamdiameter på 21 cm. Övriga träd är smalare, de flesta runt 10-12 cm, och några enstaka 15-17 cm. Träden är unga och syns inte på ortofoto från 1995. Träden omfattas inte av biotopskydd.

Figur 12. Dubbelsidig allé med pelarekar längs Nils Löfgrens väg. Träden är unga och omfattas ej av biotopskyddet för alléer.

Björkallé längs väg mot Normansgården

Längs infarten till Normansgården från Carl Sebardts väg står fem björkar med stamdiameter på 23-35 cm (figur 13). Längst i öster i raden står en flerstammig rönn med en diameter på 25-30 cm, detta träd står strax utanför plangränsen och är något osäkert om det ingår i allén eller ej. Allén omfattas av det generella biotopskyddet och ingår även i naturvärdesobjekt 4.

Figur 8. Enkelsidig allé med fem björkar samt en rönn längs vägen in mot Normansgården från Carl Sebardts väg. Allén omfattas av biotopskydd.

Björkar vid kyrkogården

Vid kyrkogården (intill Wilhelm Lindboms väg) står fyra björkar med stamdiameter på 45-49 cm (figur 14). Även fast träden står i en rad och anses som vuxna omfattas de ej av biotopskyddet då trädraden endast består av fyra träd. Träden saknar håligheter eller andra strukturer som är värdefulla för biologisk mångfald.

Figur 14. Trädrad med fyra björkar intill kyrkogården vid Wilhelm Lindboms väg. Träden omfattas ej av biotopskyddet för alléer.

Lindallé längs Efraim Dahlins väg

Längs vägen finns en allé med sex stycken parklindar, men endast trädet längst i väster ligger inom planområdet och trädet intill ligger på plangränsen (figur 15). Träden har en stamdiameter på cirka 40-50 cm och omfattas av biotopskyddet för alléer.

Figur 15. Allé med parklindar längs Efraim Dahlins väg. Träden omfattas av biotopskyddet för alléer men endast trädet närmast i bild står innanför plangränsen.

Naturvärden kopplade till gamla träd

Ett gammalt träd utvecklar ofta karaktär och strukturer som gynnar den biologiska mångfalden, såsom håligheter, stamskador med vedblottor och döda grenar som kan bli hemvist för många arter. Eftersom gamla träd generellt sett är en bristvara i dagens skogar är många arter knutna till dessa strukturer hotade. Träd som växer i solbelyst läge, till exempel på hållmarker och i brynmiljöer kan ofta hysa en intressant insektsfauna.

Död ved

Ju äldre ett träd blir desto mer död ved kommer den att bilda. Ett gammalt träd är ofta i viss mån både levande och död. Det döda på trädet utgörs av partier där man har vedblottor, till exempel från gamla sårskador som sakta läkt eller i form av döda grenar. Död ved finns alltså även på levande och friska träd. Den döda veden är ett ålderstecken, en påminnelse om vilka skador trädet har överlevt. Den döda eller blottade veden är ett viktigt substrat (livsförutsättning) för flera rödlistade svampar och utgör även en hemvist för många naturvårdsintressanta insekter.

Hålträd och mulmträd

Gamla träd utvecklar också ofta hål. Hålbildning uppkommer på olika sätt. Oftast bildas hål i samband med skador på träden, till exempel vid grenbrott. Större hål kan också utvecklas ur mindre

hål, exempelvis sådana som hackats ut av hackspettar. Hålen kan börja med att en insekt gnager en gång, som efter flera insektsangrepp och med hjälp av nedbrytande svampar blir större och större. I dessa hål börjar bildningen av mulm (ett slags trämjöl, finfördelade, nedbrutna djur- och växtdelar) (figur 16).

Hålträden blir ett grottsystem i miniatyr där en myriad av organismer förekommer. Flera insekter och andra leddjur är speciellt anpassade för den unika miljön. Flera insekter som är knutna till rötad ved är också rödlistade. Enkelt kan sägas att ju äldre träd tillåts bli, desto fler skrymslen och vrår får de och desto högre naturvärden får det. Skrymslena blir mikrohabitat och hem för många organismer att vistas i. Många organismer är helt beroende av dessa unika mikrohabitat för att överleva.

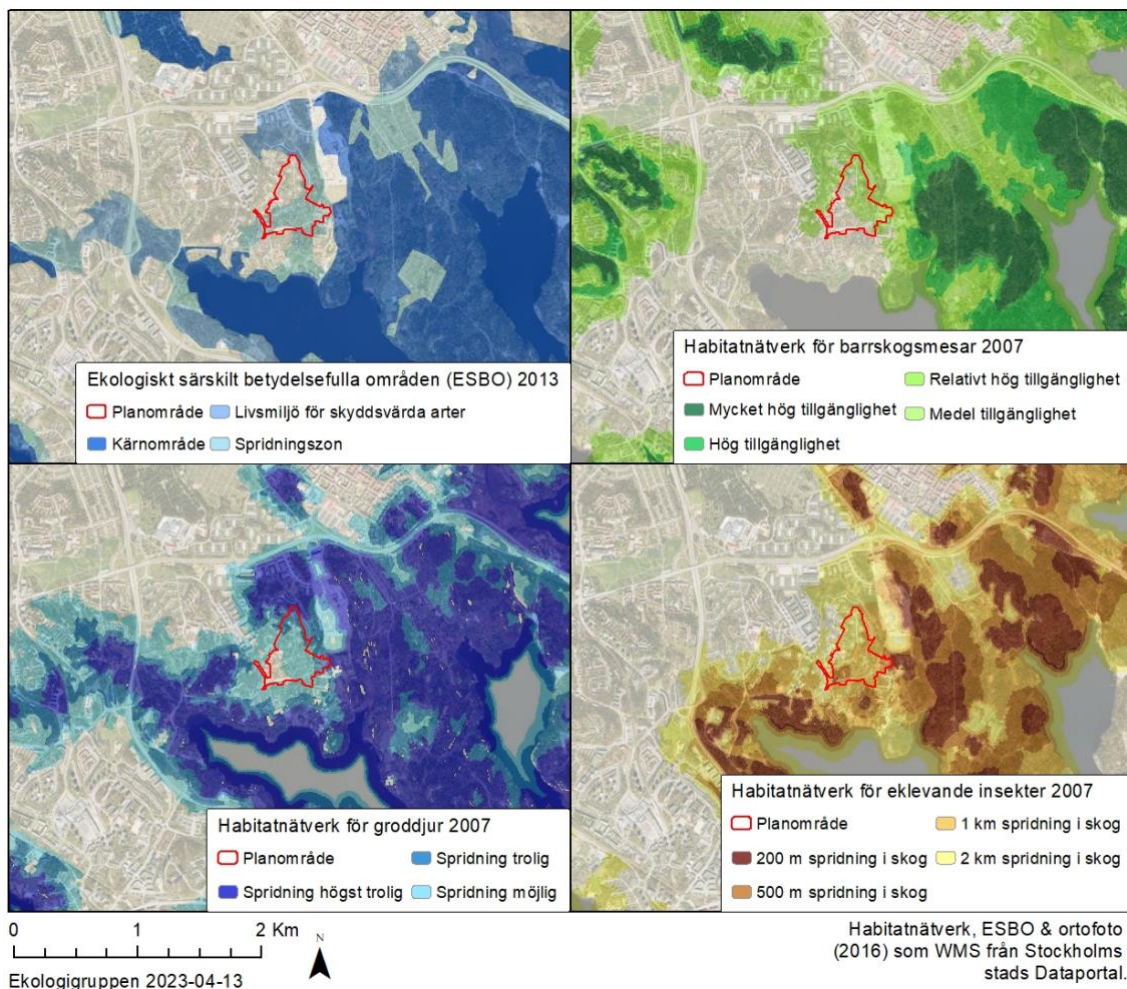

Figur 16. Exempel på hålträd med mulm (trämjöl) inuti. På bilden syns en särskilt skyddsvärd gammal ek som står strax utanför plangränsen, intill Normansgården.

Grön infrastruktur

Målet med att arbeta med grön infrastruktur är att säkerställa att olika naturtyper och strukturer finns i landskapet, samt att dessa fördelar sig över Sverige på ett sådant sätt att den långsiktiga överlevnaden för naturtyper och arter är säker.

Att bevara och sköta om naturområden som är ekologiska kärnområden och livsmiljöer för arter är en grundläggande del av att bevara Stockholms gröna infrastruktur. En annan viktig del är att bevara fungerande spridningssamband mellan dessa kärnområden så att arterna kan röra sig där emellan. Nedan visas bilder från stadens ESBO (ekologiskt särskilt betydelsefulla områden) samt habitatnätverk, tillsammans med nyare, specifika analyser för barrskogsarter respektive arter knutna till ek-ädellöv som tagits fram för områden i söderort och kring Stora Sköndal, som del av tidigare uppdrag i närområdet (figur 17).

Figur 17. Planområdets läge i förhållande till Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO) i närområdet, samt stadens habitatnätverk för barrskogsarter, groddjur och eklevande insekter.

Habitatnätverk och regional grönstruktur

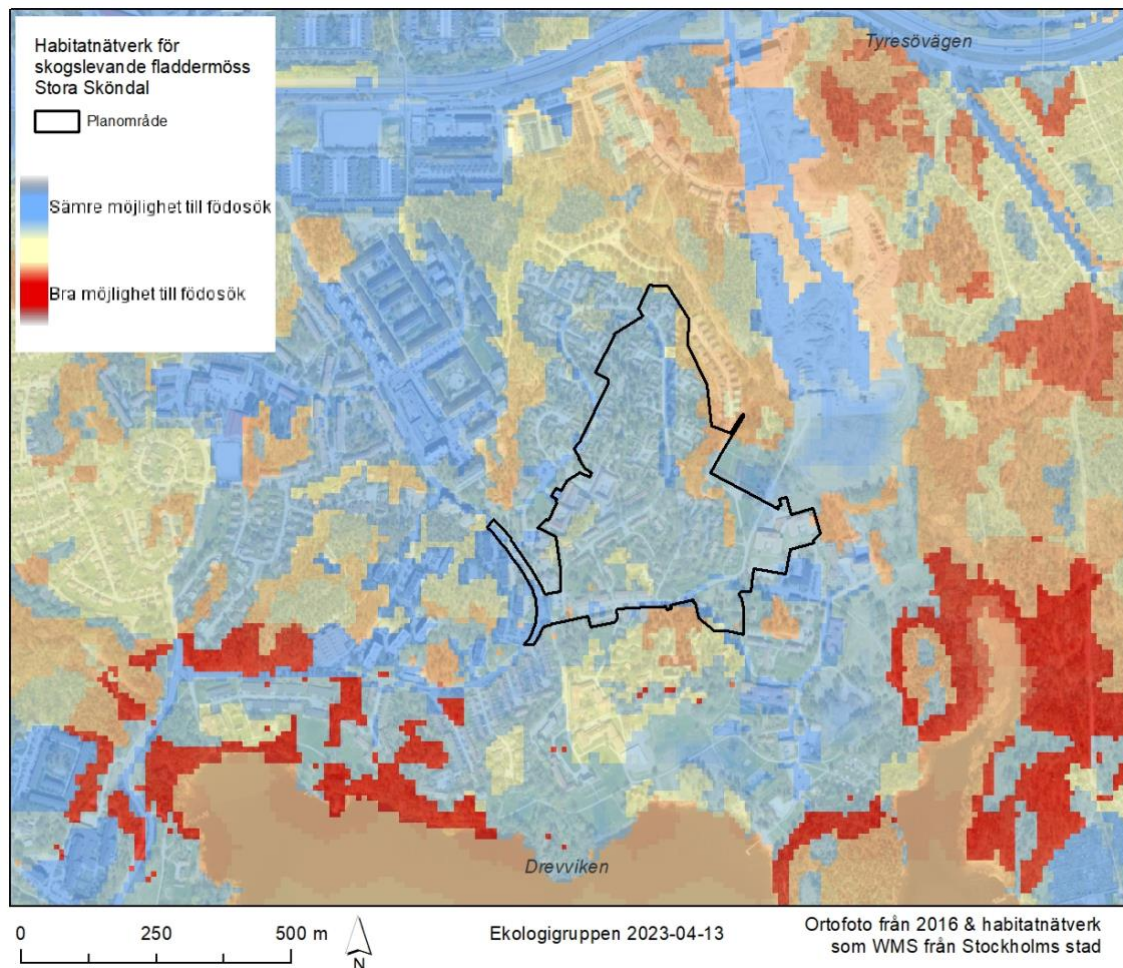
Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO) – Området ligger inte inom det som i ESBO betecknas som kärnområde eller livsmiljö för skyddsvärda arter, utan i det som betecknas som spridningszon. Östra delen av planområdet som vetter mot Flatens naturreservat angränsar dock till kärnområdet som omfattar hela Flatenområdet och Drevviken med sina stränder.

Habitatnätverk eklevande insekter – Inventeringsområdet ingår i och angränsar i söder och öster till habitatnätverk för eklevande insekter. Såväl enskilda ekar som grupper av träd inom planområdet har ett värde som del av detta habitatnätverk.

Habitatnätverk groddjur – Området ingår inte in områden viktiga för groddjur, då det inte innehåller några småvatten eller fuktiga miljöer, och dessutom ligger förhållandevis långt från Drevvikens stränder. Längst i öster mot Flatenområdet angränsar planen till miljöer som är något mer fuktiga.

Habitatnätverk barrskogsfåglar – området ingår inte i något viktigt habitatnätverk för barrskogsfåglar, och inom aktuellt område finns det enbart mindre ytor barrskog, främst i norra och nordöstra delen. Det finns även en inblandning av tallar i planområdets naturmiljöer, varav vissa är äldre.

Habitatnätverk skogslevande fladdermöss - miljöförvaltningen har låtit utföra en analys av habitatnätverk för skogslevande fladdermöss (Ecom, 2019), figur 18.

Figur 18. Kartan visar hur aktuellt planområde ligger i förhållande till modellerat habitatnätverk för främst skogslevande fladdermöss inom Stockholms stad. Varmare gulröda färger representerar potential till bättre miljöer för dessa fladdermöss (typ av vegetation och möjlighet att jaga), och svalare grönblåa färger visar något sämre miljöer.

Enligt denna GIS-analys har större delen av planområdet en färg som representerar sämre potential för födosök. Bättre möjligheter till födosök finns enligt modellen i skogspartierna öster och norr om planen, i söder mot kyrkan, samt mot Flatens naturreservat och Drevvikens stränder. Detta har att göra med typ av vegetation, grad av samband med intilliggande naturmark, beräknad födotillgång och möjlighet att jaga i glesa skogsmiljöer. Utförd modellering fokuserar främst på

skogslevande arter med behov av sammanhängande grönska och lägre tolerans mot ett uppdelat (fragmenterat) landskap. Därmed fokuserar inte analysen på ”tåligare” arter av fladdermöss, såsom nordfladdermus (NT), dvärgpipistrell och större brunfladdermus som kan födosöka även i bebyggda områden och parkmark.

Modeller som täcker ett helt landskap som Stockholms stad i detta fall, bör inte tolkas ”geografiskt bokstavligt” på en inzoomad skala, utan i kombination med andra kända data.

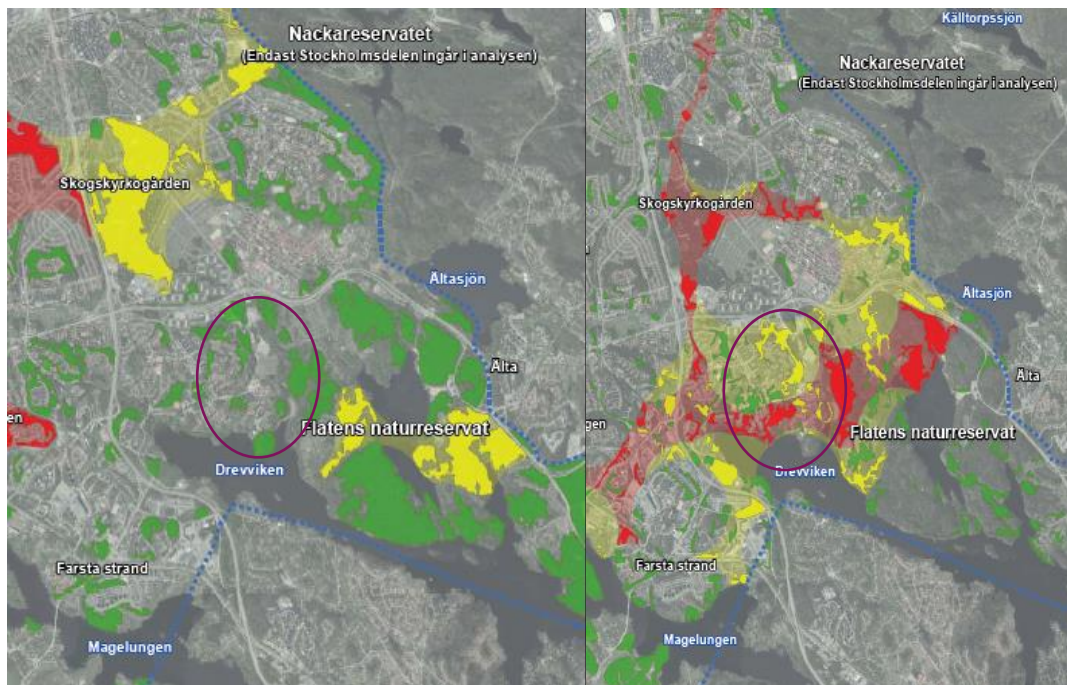
Spridningsanalyser i programskedet

Grön infrastruktur, habitatnätverk och spridningsanalyser

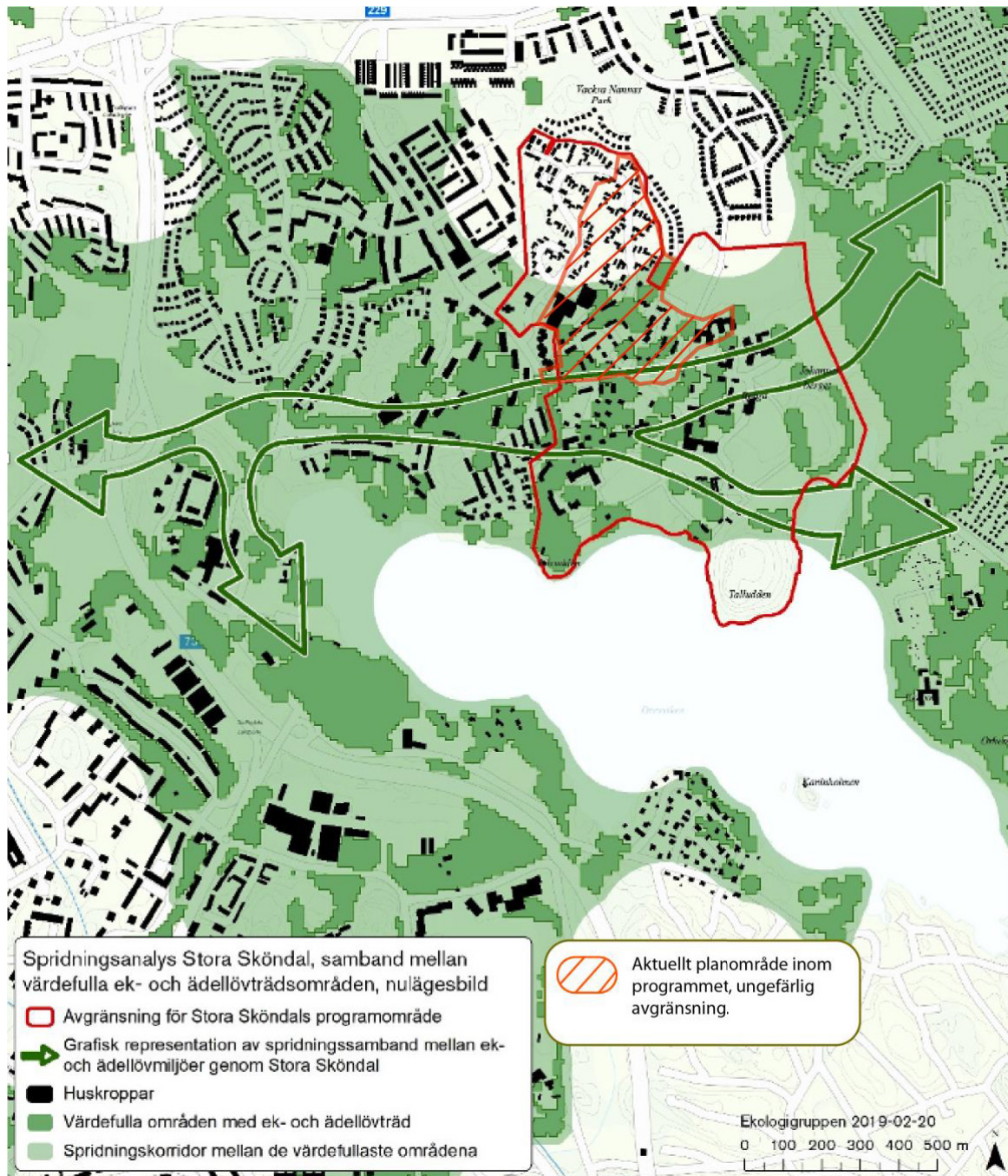
I princip har varje art sina egna krav på spridningsförhållanden. Ofta beskriver man därför olika artprofiler för *modellarter* som har olika krav på sin miljö och olika spridningsförmåga. I modeller över spridning och ekologiska nätverk delar man upp landskapet i så kallade patcher (arternas livsmiljö, det vill säga värdekärnorna) och matrix (landskapet mellan patcherna).

Beroende på hur livsmiljöerna är fördelade i det omgivande landskapet kan man göra antaganden hur spridningen ser ut. De parametrar som påverkar spridningen är avstånd, kvaliteten på mellanliggande matrix och barriärer/motstånd. Spridningsanalyser bör främst ses som ett pedagogiskt hjälpmedel att synliggöra möjliga resonemang kring dessa komplicerade frågor om arters spridning.

Ekologigruppen har på uppdrag av Stiftelsen Stora Sköndal tidigare analyserat planprogrammets förslag, och hur den planerade förtätningen i Stora Sköndal kan påverka habitatnätverk och spridningssamband för småfåglar knutna till äldre barrskog, samt insekter knutna till äldre ek och ädellövträd. Inom aktuellt planområde 2A finns begränsade ytor med barrträd, vilket tillsammans med tidigare slutsatser om att nätverket för barrskogslevande arter tydliggjorde att det inte fanns behov att fördjupa detta nätverk ytterligare (se figur 19, till väster), utan att det främst var sambanden för eklevande insekter som var relevant att analysera mer i detalj.

Figur 19. Tidigare utförd spridningsanalys i samband med tidigare programarbete. Vänster: barrskogssamband. Höger: ek- och ädellövsamband. Mycket viktiga spridningssamband är markerade med röd färg, viktiga spridningssamband är markerade med gul färg. Läget för Stora Sköndal är markerat med mörk ring. Källa: Ekologigruppen 2015.

- Länkar 750 m effektivt avstånd
- Befintliga hus som ej berörs av strukturplan
- Nya hus i strukturplan
- Innergård från strukturplan
- Väg från strukturplan
- Skol- och förskolegårdar
- Spridningskorridor mellan de värdefullaste områdena justerat från strukturplan
- Områden med ek- och ädellövträd justerat från strukturplan

Figur 20. Spridningsanalys för ekmiljöer i Stora Sköndal, 2018, nulägesbild utan planerad ny bebyggelse. Pilar visar tolkade samband som bedöms ha sin tyngdpunkt i centrala/södra delen av programområdet, strax söder om aktuellt planområde.

En sammanställning av tidigare utförda analyser inom Söderort i Stockholms stad, kombinerat med nulägesanalysen utförd inom uppdraget åt Stiftelsen Stora Sköndal visar att ädellövträden inom Stora Sköndal utgör en värdefull och central del av ett habitatnätverk för eklevande insekter. Detta nätverk sträcker sig från Balingsta gård (i Huddinge kommun) i söder via Farsta, Sköndal och Flaten vidare mot Nackareservatet och upp mot södra Djurgården i norr. Genom Stora Sköndal bedöms sambanden mellan ekområden löpa i öst-västlig riktning mellan Flatens naturreservat i öst och Hökarängen i väst, se figur 19, höger bild, samt figur 21 nedan.

Den höga tätheten av ekologiskt värdefulla ekar och ädellövträd inom Stora Sköndal gör området motståndskraftigt ur ekologisk synvinkel, förutsatt att huvuddelen av ekmiljöerna bevaras och sköts, samt att inga ytterligare drastiska ändringar av hävd eller markanvändning genomförs.

Konsekvenser av föreslagen plan

Planen som del av större programområde

Föreslagen detaljplan ligger i norra delen av det som utgör ett större programområde för Stora Sköndal, där ett omfattande analysarbete föregått framtagandet av föreslagen bebyggelsestruktur, med målet att beakta de mest väsentliga naturvärdena och ekologiska funktionerna inom programområdet. Naturmark med värdefull natur kring Kyrkbyn, på Johannesberget, Talludden och Lövudden mot Drevviken i söder bevaras och bibehålls som en grön bård utmed stranden och södra delen av området som vetter mot Flatens naturreservat i öster, se figur 21. Dessa värdekärnor och bevarade lokala grönstruktur bidrar såväl till att spridningssamband för ädellöv och ek, som för tall, fortsatt kan fungera i centrala och södra delen av programområdet, som till att strandskyddets funktion för flora och fauna bevaras.

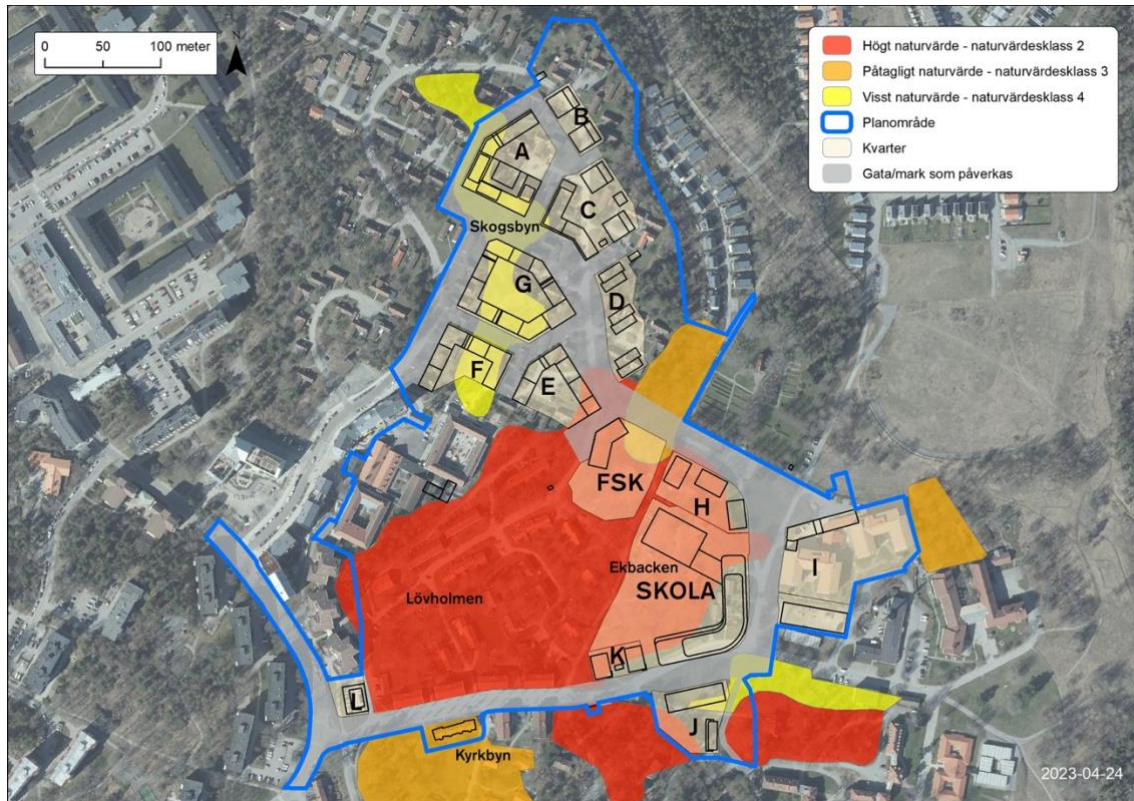
Figur 21. Visualisering av programmets bevarade grönstruktur och ungefärlig gräns av föreslagen plan med blå markering.

Stora Sköndals naturmark är starkt präglad av äldre tiders markanvändning och de viktigaste naturvärdena är knutna till det äldre herrgårdsskapet och den tidigare driften av Stora Sköndals gård. En mosaik av olika naturtyper med ekhagar och grova ekar i ett öppet landskap, hagmarkspräglad gammal tallskog och hållmarkstallskog, blandskog och ädellövskog ger höga naturvärden. Området kring kyrkan och ekarna väster om kyrkogården utgör sammantaget en värdekärna för ädellövskog. Strandmiljöerna och berguddarna mot Drevviken utgör också viktiga byggstenar i områdets samlade värde som livsmiljöer för arter och del av ekologiska samband. Delar av programområdet består av yngre natur med begränsat naturvärde, bland annat ytor i östra delen där det tidigare varit en deponi.

Figur 22. Illustrationsplan med avsnitt med bevarad struktur, nya kvarter och allmän platsmark, SWMS, april 2023.

Konsekvenser naturvärdesobjekt

Figur 23. Kartan visar föreslagen planstruktur lagt ovanpå identifierade naturvärdesobjekt. Jämfört med samrådsskedet har kvarter H en glesare struktur med bättre grön kontakt mellan naturvärdesobjekt i söder och kyrkogårdens gröna miljöer i norr. Även i nordöstra delen har kvartersmarken minskats till förmån för park och naturmark. Kvarter J i söder har dock adderat en byggnad och förskolegård som berör mark med högt naturvärde.

I programmet benämns planområdet Lövholmen och Ekbacken, samt del av Skogsbyn i norr, se figur 23. En stor del av föreslagen bebyggelse, vägar och annan hårdgjord struktur i planen, främst i norra delen, är placerad på mark med låga eller vissa naturvärden, klass 4. Mindre delar av ny väg och kvartersmark berör också kanter på objekt i form av trädpartier klassade med påtagligt naturvärde, klass 3, se figur 23. Planens sydöstra del där skola, idrottshall och några bostadskvarter är placerade, berör delar av ett naturvärdesobjekt med högt naturvärde, klass 2. Området består av parkartad mark och trädgårdar med grupper av träd, och objektets naturvärde är starkt knutet just till trädskiktet och specifikt förekomsten av skyddsvärda ekar. Objektet kommer minska i storlek i östra delen och ett 30-tal inmätta träd över 25 cm i diameter, främst yngre och medelålders ekar och andra lövträd, samt tallar, kommer försvinna. Se vidare avsnitt om skyddsvärda träd nedan. Ianspråktagande av mark med höga naturvärden innebär alltid märkbara till stora negativa konsekvenser för just det objektet. En del av marken planeras som skolgård och förskolegård, samt park, se illustrationsplan figur 22. På dessa ytor är målet att bevara en stor del av träden och annan vegetation, men det är svårt att bedöma i vilken omfattning detta kommer vara möjligt i praktiken under byggskede och drift. I södra delen berörs också en del av ett naturvärdesobjekt av klass 2 som i huvudsak ligger utanför plangränsen, men i det avsnittet kommer träden bevaras och objektet bedöms därför inte påverkas negativt.

Sammantaget kommer huvuddelen av naturvärdesobjekt med högt respektive påtagligt värde finnas kvar, men minska något i storlek och därmed också i ekologisk funktion, då sammantagen yta av naturvärdesobjekt är av betydelse för funktion som livsmiljö för olika arter. Då det fortsatt kommer finnas kvar liknande naturobjekt med höga naturvärden i direkt anslutande område inom

programområdet bedöms påverkan ändå bli begränsad, och konsekvenserna små till märkbara negativa ur ett större perspektiv.

Konsekvenser naturvårdsarter

Sju rödlistade fågelarter, björktrast (NT), grönfink (EN), svartvit flugsnappare (NT), stare (VU), ärtsångare (NT), kråka (NT) och tornseglare (EN) bedöms kunna påverkas av detaljplanen, eftersom exploateringen kan medföra påverkan på möjligheten för dessa arter att bibehålla populationerna på tillfredsställande nivåer. Övriga noterade rödlistade arter, fiskmås (NT), rödvingetrast (NT), silltrut (VU), gråtrut (NT), skratmås (NT), samt fågeldirektivarterna fiskgjuse och trana, bedöms inte påverkas. Gröngöling, som tidigare var rödlistad och har en liten lokal population, noterades under inventeringen. Gröngöling bedömdes inte häcka i detaljplaneområdet under 2022 men området ingår sannolikt som del i ett större födosökningsrevir.

Planen bedöms kunna påverka de förekommande fladdermössen nordfladdermus och dvärgpipistrell genom att natur- och parkmark som används för födosök inom troligt fortplantningsområde tas i anspråk för bebyggelse. Teoretiskt sett kan nedtagning av hålträd påverka fladdermössens möjligheter att finna dagsvisten inom planområdet., men inga sådana hålträd med förekomst av fladdermöss identifierades under inventeringen 2016.

En separat artskyddsutredning har utförts (Ekologigruppen, 2022) som påvisar behovet av att vidta skyddsåtgärder för inte störa skyddade arter och för att upprätthålla ekologisk kontinuitet. Arter som omfattas är främst rödlistade fåglar och fladdermöss. Åtgärderna innebär främst anpassningar för att undvika störning, samt åtgärder för att upprätthålla ekologisk kontinuitet, bland annat genom så kallad habitatförstärkning där kvaliteten på bevarade naturmiljöer höjs genom skötsel och plantering.

Förutsatt att samtliga i utredningen föreslagna åtgärder genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken för att detaljplanen ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen är liten, och att förbud därmed inte utlöses.

Tabell 4. Konsekvenser naturvårdsarter. Konsekvensbedömning av påverkan på naturvårdsarter beskrivs parallellt med behovet av skyddsåtgärder i relation till artskydd. Även om en konsekvens enligt MKB-metodik bedöms som begränsad gör artskyddets egna lagrum ändå att åtgärder kan behöva föreslås för att inte riskera att förbud utlöses.

Svenskt namn	Skydd	R.K	Förekomst	Indikatorvärde	Påverkan/konsekvens
Ekticka		NT	Objekt 2 och 5	Mycket högt	En ek vid infarten föreslås kortas ned till en högstubbe, och nedtagna delen av kronan placeras i intilliggande skogsparti. Ektickan kan troligen fortleva på högstubben, men något oklart hur den påverkas över tid. Små till märkbara negativa konsekvenser.
Oxtungssvamp		NT	Objekt 5	Mycket högt	Eken och vedsvampen påverkas troligen inte av planernas utformning då det är parkmark i den delen. Inga konsekvenser.
Tallticka		NT	Objekt 3	Högt	Huvuddelen av tallarna blir kvar i objektet och talltickans livsmiljöer finns i huvudsak kvar. Inga konsekvenser.

Svenskt namn	Skydd	R.K	Förekomst	Indikatorvärde	Påverkan/konsekvens
Ask		EN	Utanför objekt 2	Ringa	Påverkas ej. Inga konsekvenser.
Skogsalm		CR	Objekt 2	Visst	Trädet tas ned. Skogsalm påverkas främst av almsjukan och många träd har dött och tagits ned till följd av detta. Svårt att veta hur detta träd skulle överleva på sikt. Märkbara negativa konsekvenser.
Myckmadra			Objekt 3	Mycket högt	Marksiktet bevaras i huvudsak i objektet och myckmadran kan finnas kvar. Inga konsekvenser.
Dvärgpipistrell	4 § artskydds-förordningen		Spritt i området	Visst	Ingen koloni eller övervintringsplats har identifierats i området. Planområdets trädgångar utgör del av större förödmiljö som sträcker sig över hela Stora Sköndal och främst i naturmiljöerna ned mot Drevviken i söder, vilka kommer bevaras i programmets utformning. Del av förödmiljö påverkas, men såväl i planområdet som i direkt anslutande naturmiljöer i Stora Sköndal bedöms tillräckliga ytor av naturobjekt med höga naturvärden fortsatt finnas kvar så att ekologisk funktion bevaras. Belysning kan påverka fladdermössen, och behöver därför planeras och utformas på ett anpassat sätt, särskilt de ytor som vetter mot park- eller naturmark, gångvägar, m.m. Fladdermöss behöver tillgång till mörka miljöer för att kunna röra sig genom området. En utveckling av området medför generellt en högre grad av belysning jämfört med nuläget. Små till märkbara negativa konsekvenser. En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, främst genom habitatförstärkning.
Nordfladdermus	4 § artskydds-förordningen	NT	Spritt i området	Visst	Se ovan Små till märkbara negativa konsekvenser. En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, främst genom habitatförstärkning.
Större brunfladdermus	4 § artskydds-förordningen		Spritt i området	Högt	Se ovan Inga konsekvenser. Större

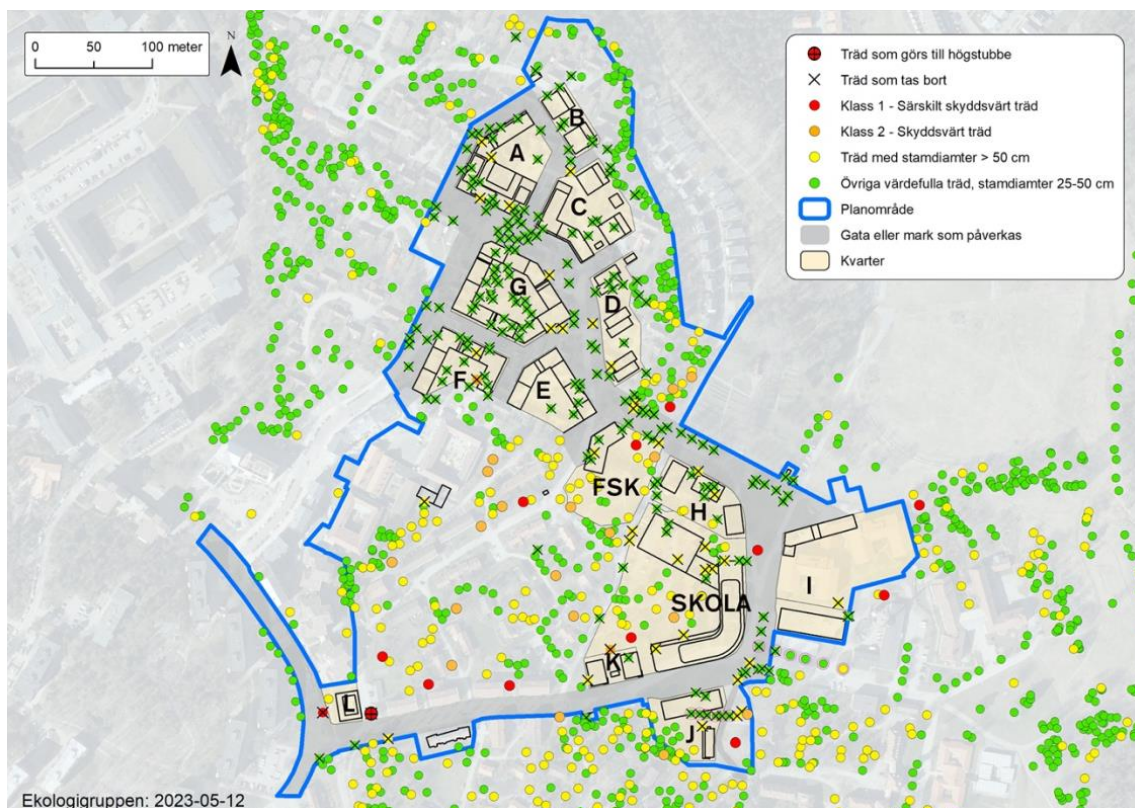
Svenskt namn	Skydd	R.K	Förekomst	Indikatorvärde	Påverkan/konsekvens
					brunfladdermus bedöms inte påverkas.
Gråkråka	4 § artskydds-förordningen	NT	2 par i norra delen	Ringa	<p>Dagens trädrika och gröna karaktär i planområdet kommer förändras och bli mer bebyggt och hårdgjort. Huvuddelen av identifierade naturobjekt med äldre träd kommer dock att bevaras och fortsatt kunna nyttjas som livsmiljöer av områdets fåglar.</p> <p>Små till märkbara negativa konsekvenser.</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, bland annat genom habitatförstärkning.</p>
Grönfink	4 § artskydds-förordningen	EN	6 par, spritt i området	Ringa	<p>Dagens trädrika och gröna karaktär i planområdet kommer förändras och bli mer bebyggt och hårdgjort. Huvuddelen av identifierade naturobjekt med äldre träd kommer dock att bevaras och fortsatt kunna nyttjas som livsmiljöer av områdets fåglar.</p> <p>Små till märkbara negativa konsekvenser.</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, bland annat genom habitatförstärkning</p>
Gröngöling	4 § artskydds-förordningen	Tidigare rödlistad, liten lokal population	Spritt i området	Visst	<p>Se ovan</p> <p>Små till märkbara negativa konsekvenser.</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, bland annat genom habitatförstärkning.</p>
Björktrast	4 § artskydds-förordningen	NT	Spritt i området	Ringa	<p>Se ovan</p> <p>Små till märkbara negativa konsekvenser</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, bland annat genom habitatförstärkning.</p>
Svartvit flugsnappare	4 § artskydds-förordningen	NT	Spritt i området	Ringa	<p>Se ovan</p> <p>Små till märkbara negativa konsekvenser</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, bland annat genom habitatförstärkning och uppsättning av holkar.</p>
Stare	4 § artskydds-förordningen	VU	Spritt i området	Visst	<p>Se ovan</p> <p>Små till märkbara negativa konsekvenser</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som</p>

Svenskt namn	Skydd	R.K	Förekomst	Indikatorvärde	Påverkan/konsekvens
					visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, bland annat genom habitatförstärkning och uppsättning av holkar.
Tornseglare	4 § artskydds-förordningen	EN	Spritt i området, kan häcka under takpannor på befintliga hus		<p>Se ovan Små till märkbara negativa konsekvenser</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, främst genom att rivning av hus och tak sker utanför häckningstid, dvs höst och vinter. Uppsättning av nya bon är en kompletterande åtgärd.</p>
Ärtsångare	4 § artskydds-förordningen	NT	1-2 par	Visst	<p>Se ovan Små till märkbara negativa konsekvenser</p> <p>En artskyddsutredning har utförts som visar behov av att skyddsåtgärder vidtas, bland annat genom habitatförstärkning.</p>

Konsekvenser skyddsvärda träd

Inför programarbetet mättes alla träd över 25 cm i diameter in i ett större område kring Stora Sköndal, med målet att kunna ta hänsyn till såväl solitära träd med ekologiska värden, som till trädgrupper och skogspartier. I samband med uppdatering av NVI:n inför aktuell plan så inventerades skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd, se tidigare avsnitt ovan, samt karta figur 9.

Av totalt 33 stycken skyddsvärda inmätta träd så har 12 klassats som särskilt skyddsvärda (klass 1) och 18 som skyddsvärda träd (klass 2). Majoriteten av de inmätta träden är ekar. Av dessa 33 träd så kommer majoriteten att bevaras, och enbart tre träd påverkas (träd nummer 1, 2 och 20 på trädlista över skyddsvärda träd figur 9). I planområdets södra del, kvarter J, har en byggnad och förskola fått delvis annan utformning efter samråd. Identifierat särskilt skyddsvärt träd i den östra delen kommer inte påverkas då det står på planerad parkmark med i stort oförändrad utformning. I västra delen, där förskolegård planeras, har plangränsen utformats så att skyddsvärt träd inte påverkas.

Figur 24. Karta med planområdets skyddsvärda träd markerade, samt övriga inmätta träd av olika dimension. Överkryssade träd representerar träd som kommer hamna under ny bebyggelse eller vägar och därför kommer behöva tas ned, eller riskerar att stå så nära att trädet bedöms vara svårt att bevara vid byggnation.

Träd som tas bort eller görs till högstubbe

Ett särskilt skyddsvärt träd (klass 1) i form av en stor ask (träd nr 1 på karta över skyddsvärda träd figur 9) precis vid kvarter L och vägentrén i området i väster, kommer behöva tas ned. Orsaken är att det är ett riskträd, samt att planerad vägombyggnad och ny bebyggelse kommer påverka rotsystemet ytterligare med risk för ytterligare försvagning. Asken står precis intill trottoaren och en befintlig busshållplats, och har av arborist bedömts vara i dåligt skick. Trädet har en stor stamskada vid basen och påverkan på rotsystem (Viös AB, 2023). Detta träd hade bedömts som ett riskträd oavsett aktuell planläggning av området och troligen behövs tas ned av säkerhetsskäl. Möjligen hade ett alternativ varit att beskära trädet och balansera upp kronan för att minska trädets instabilitet, i ett nollalternativ utan ny bebyggelse eller nybyggnationer i närheten. Stammen från asken avses placeras i intilliggande naturmark så att den värdefulla döda veden bevaras och kan nyttjas av olika arter, t.ex vedlevande insekter.

Figur 25. En ek klass 1 öster om kvarter L, som görs om till högstubbe, se beskrivning nedan.

Nära asken, öster om kvarter L, står en stor ek (träd nr 2, figur 9) som också klassats som särskilt skyddsvärd (klass 1) då den är över metern grov och har en hållighet med mulm (trämjöl) med värde för eklevande insekter, samt förekomst av den rödlistade vedsvampen ekticka. Se foto figur 25. Av arborist har eken klassats som ett riskträd till följd av en stor stamspricka, samt tidigare rotpåverkan och 80-90 cm djupa uppfyllnader kring trädet som påverkat trädet negativt (Viös AB, 2023). Trädet står vidare nära planerad bebyggelse, och därför föreslås att eken beskärs kraftigt och kortas ned till en högstubbe, så kallad trädruin. På så sätt kan del av stammen bevaras och troligen fortsätta att nyttjas av vissa insekter, och ektickan kan finnas kvar. I det fall vissa grenar går att spara så kan högstubben bli en så kallad "grön högstubbe", dvs trädet fortsätter att leva men i kraftigt begränsad form. En högstubbe eller grön högstubbe är ett ekologiskt bättre alternativ än att ta ned hela träden, men påverkar ändå trädets liv och dess livslängd. En sådan beskärning behöver göras på ett säkert sätt för att högstubben inte ska utgöra en risk under byggtid eller fortsatt när huset står klart. Översyn av trädet kan sedan behövas med jämna mellanrum. De nedtagna delarna av stammen och grova grenar avses sparas i närliggande naturmark som död ved. Del av stammen kan även användas för att bygga en så kallad mulmholk, som efterliknar ett ihåligt träd med trämjöl i. Mulmholkar kan till delar fungera på ett liknande sätt som ett ihåligt träd och utgöra en livsmiljö för en rad arter. Även fågelholkar och fladdermusholkar skulle kunna tillverkas av träddelar.

Det tredje trädet som påverkas och tas ned är ett skyddsvärd träd (klass 2) i form av en alm (träd nr 20) strax norr om kvarter K.

Påverkan på träd som avses bevaras

Som del av detaljplanearbetet har arborist deltagit och gjort rotkarteringar och utredningar om förutsättningar för bevarande och skydd av träden i samband med fortsatt planering och

genomförande (Viös AB, 2023). Det är av stor vikt att denna kompetens finns med fortsatt i arbetet och att kunskapen förs vidare i samtliga led, inte minst till entreprenörsskedet. Specifikt har arborist gått igenom sju av de särskilt skyddsvärda träden som berörs mer direkt av detaljplanens utformning, där fem bedömts ha goda förutsättningar för bevarande. De tre träd som inte har det har beskrivits i stycket ovan.

Schaktningen kring större äldre träd i samband med byggnation under marknivån bidrar till att stora jordvolymer med rotforekomst nära träden kommer att försvinna samt fysiska skador kan uppstå rotsystemet. Effekterna av detta leder ofta till sämre vatten- och näringsupptagning för träden samt att skadorna på rötterna kan ge upphov till svamp- och rötangrepp som på sikt sprider sig in i trädets stam. Vid schakter eller sprängning för t.ex. VA- ledningar, diken eller grundläggning kan det medföra att vattnets rörelser i marken kommer att förändras, att vattentillgången minskar eller blir för stor.

Skyddsavstånd för skyddsvärda träd specificeras i arboristutredning och bör följas i fortsatt arbete (Viös AB, 2023). Markområden mot skyddsvärda träd bör skyddas mot markkompaktering genom markskydd eller inhägnad. Vid schakt för vägöverbyggnad där rötter påträffas bör skonsam, rotschakt utföras. Förstärkningslager till ny huvudgata intill skyddsvärda träd bör byggas upp med sorterat makadam utan noll-fraktion.

Inom ramen för *Framsteget* avser Framtidsutveckling Stora Sköndal och aktuella byggaktörer arbeta aktivt med återbruk och utreda vilka träd som ev. kan flyttas inom området.

Biotopskydd

Träd som omfattas av biotopskyddet redovisas ovan i figur 23. Längs infarten till Normansgården från Carl Sebarbts väg, i sydöstra delen av planområdet, står en trädrad med fem björkar med stamdiameter på 23-35 cm. Träden är förhållandevis unga och har inte bedömts hysa något naturvärde. Placering av kvarter J innebär att dessa björkar kommer tas bort. Konsekvenserna av detta bedöms som ringa.

Längs Efraim Dahlins väg, söder om kvarter I, finns en allé med sex stycken parklindar, men endast trädet längst i väster ligger inom planområdet, och trädet intill ligger på plangränsen. Träden har en stamdiameter på cirka 40-50 cm och omfattas av biotopskyddet för alléer. Träden har inte bedömts ha höga ekologiska värden och är ur den aspekten inte klassade som skyddsvärda. Uppvuxna träd har dock ändå ett värde för vanliga arter, liksom som för ekosystemtjänster, samt som allé även vissa kulturhistoriska värden. De två träden inom och på plangränsen kommer behöva tas bort till följd av ny höjdsättning och byggnation av huvudgata genom området. Konsekvenserna av detta bedöms som små. Om möjligt bör nya alléträd planteras i området.

Ekologiska spridningssamband

Figur 26. Kartan visar analyserade samband efter planerad utveckling enligt planprogrammets strukturplan. Detaljerad utformning av detaljplanen kan skilja sig något från programmets strukturplan. På bilden visas spridningsmodellens blåa länkar som visar var spridning är möjlig mellan viktiga ekområden.

Enligt spridningsanalysen som togs fram som del av programarbetet (Ekologigruppen, 2019) kommer det fortsatt finnas fungerade ekologiska samband för eklevande arter, förutsatt att huvuddelen av ekmiljöer och inmätta värdefulla gamla ekar bevaras i Stora Sköndalsområdet i stort. Inom aktuellt planområde bevaras huvuddelen av ekmiljöer och skyddsvärda träd, och konsekvenserna för ekologiska spridningssamband bedöms därmed bli små. Fortsatt detaljplanering och projektering av skolgårdar och förskolegårdar, samt av övrig bebyggelse eller ytor, behöver göras med stor varsamhet om skyddsvärda träd för att sambanden fortsatt ska kunna säkerställas över tid.

Som nämnts ovan har arborist deltagit och gjort rotkarteringar och utredningar om förutsättningar för bevarande och skydd av träden i samband med fortsatt planering och genomförande (Viös AB, 2023). Det är avgörande att denna kompetens finns med fortsatt i arbetet och att kunskapen förs vidare i samtliga led, inte minst till entreprenörsskedet.

Vidare är det viktigt att ekmiljöerna omfattas av löpande skötsel för att säkerställa ljusöppna förhållanden så att funktionen i spridningssambandet kan upprätthållas över tid. Skötsel är centralt både för de äldre ekarnas överlevnad och vitalitet, men också för att säkerställa att nya, yngre ekar kan växa upp och skapa nya naturvårdsträd över tid.

Ekologisk känslighet och förslag på åtgärder

Förenklat sett kan man säga att ett områdes naturvärden beror på hur länge en miljö har fått bestå. Utifrån detta resonemang går det att översätta ungefär hur lång tid det tar för ett område att utveckla de olika naturvärdesklasserna i en naturvärdesbedömning (se figur 27). Det tidsperspektiv som illustreras gäller främst för skog och annan trädklädd mark i södra Sverige, men liknande samband finns även i andra naturtyper, även om tidsåtgången då varierar.

Värdefulla och grova träd som finns inom inventeringsområdet utgör en viktig bas för den nya/tillkommande grönsstrukturen om delar av området bebyggs. Lägre klasser av naturvärden som går förlorade vid en bebyggelse kan ofta kompenseras för genom att skapa nya, likartade naturmiljöer i den nya stadsstrukturen eller i intilliggande områden. Högre klasser av naturvärden, särskilt sådana värden som är knutna till exempelvis gamla träd och äldre skogsmiljöer med lång kontinuitet går som regel inte att återskapa eller kompensera för och bör därför generellt inte bebyggas. Dessa miljöer är ofta känsliga för ingrepp och uppkommen skada på naturvärdena bedöms vara irreversibel. Utveckling av höga naturvärden förutsätter ofta även en väl fungerande grön infrastruktur.

Figur 27. Schematisk beskrivning av hur miljöns kontinuitet över tid och naturvärde kan hänga ihop. Denna figur är framtagen för att illustrera utveckling av naturvärden i skogsnaturtyper, men liknande samband finns även i andra naturmiljöer. I andra miljöer kan tidsaspekten dock skilja sig från den i skog.

Naturtyper

För samtliga naturtyper gäller att ju högre naturvärde desto känsligare är de. Ett av de största hoten för biologisk mångfald förutom exploatering av värdefulla miljöer, är fragmentering (det vill säga uppsplittring) av naturmiljöer av en viss naturtyp, samt påverkan på spridningssamband genom anläggande av vägar eller bebyggelse.

Skyddsvärda träd

Det är ofta i mer tätortsnära miljöer man idag hittar gamla träd och gammal skog, t ex tallskog eller gamla ekar. I det storskaliga skogsbruket, utanför skyddade områden, är det mesta redan avverkat. På senare år har även trädens stora värde och betydelse för ekosystemtjänster uppmärksamats, t ex vad gäller reglerande tjänster som temperaturreglering, luftrening och vattenreglering, samt de kulturella tjänster träd har för människors välmående och hälsa.

Man bör beakta följande vid exploatering i närheten av skyddsvärda träd:

- Noggrann planering och hantering av ekologisk skyddsvärda träd bör ingå i planering, projektering och byggledning. För särskilt skyddsvärda träd bör ekolog eller arborist med expertkunskap om träd och deras rotsystem finnas med i samtliga skeden. Specifika planer för hantering och skötsel av enskilda värdefulla träd kan behöva tas fram.

- Träds rotsystem kan skadas av bebyggelse eller tekniska anläggningar som anläggs alldeles för nära intill träden. Ett förhållningssätt kan vara att inte gräva eller köra under trädens krona, eller motsvarande 10-15 ggr trädens diameter, dvs ca 7,5 meter ifrån stammen på ett träd som har en stamdiameter på 50 cm.
- Gamla, solbelysta träd är känsliga för beskuggning av bebyggelse intill träden. Ekar som tidigare stått i ett mer öppet landskap är även känsliga för igenväxning och minskad solinstrålning. Flera rödlistade insektsarter kräver solbelysta träd som livsmiljö. Ekar som står öppet och solbelysta lever ofta längre.
- Gamla träd och så kallade ersättningsträd (det vill säga yngre-medelålders träd) till dessa behöver finnas kontinuerligt inom områdena för att värdena ska kunna finnas kvar över tid.
- Miljöer med ekar och andra lövträd behöver skötas och hållas fria från igenväxningsvegetation som konkurrerar med ekarna och skuggar dessa. Ofta är en skötselplan ett bra verktyg att säkerställa att den ekologiska funktionen och kvaliteten bibehålls över tid.
- Skogar och skogsdungar är känsliga för avverkning och bortforsling av gamla träd och substrat så som död ved, både i form av liggande stockar och torrakor. Skälet till detta är att arter knutna till träd och olika förmultningsstadier av ved är känsliga för s.k. kontinuitetsbrott, dvs att miljöer som funnits under lång tid plötsligt försvinner. Dessa arter behöver hela tiden ha tillgång till sitt substrat (t.ex. gamla multnande träd), tar man bort substratet tar man helt bort möjligheterna för arterna att existera.

Arter

- Fladdermöss och deras födodjur insekter är känsliga för upplysning av tidigare mörka miljöer, därför bör ny belysning nära naturmark och större dungar med träd anpassas vad gäller val av typ av belysning och armatur så att ljus inte sprider sig utåt naturmark eller rakt uppåt utan riktas nedåt eller direkt på det som ska belysas. Genom att använda sig av en speciell sorts armatur och typ av lampor kan man på platser som är särskilt känsliga avsevärt minska påverkan på nattlevande organismer. I Järfälla kommun har man använt sig av Clearfield 610 (Biodiversity) som har en färgåtergivning som motsvarar vanliga armaturer i dessa miljöer.
- Vad gäller fåglar är många arter känsliga för bortfall av naturmark med naturvärden och minskad förekomst av såväl gamla träd att leva i och på, som en blandning av olika trädslag och buskar som ger skydd och födotillgång. Vissa fåglar behöver stora sammanhängande skogar, men sådana arter bedöms inte finnas inom aktuellt område då det främst består av parkartade miljöer eller mindre traddungar med mellanliggande mer öppna partier och bebyggelse.
- Vedlevande insekter, vedlevande svampar, samt många lavar och mossor är känsliga för att gamla och döende/döda träd och grenar plockas bort från ett område. Många arter kan också vara känsliga för igenväxning och ökad skuggning av träd, eftersom många arter är beroende eller gynnade av värme.

Skyddsåtgärder

De skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga att genomföra för skyddade arter fåglar och fladdermöss sammanfattas nedan och beskrivs närmare i separat artskyddsutredning (Ekologigruppen, 2023). Förutsatt att samtliga i utredningen föreslagna åtgärder genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken för att detaljplanen ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen är liten, och att förbud därmed inte utlöses.

- Undvik störning genom att inte genomföra avverkning av träd, röjning av vegetation och markberedning under fåglars häckningssäsong, det vill säga tiden 15 mars–15 augusti. Dessa förberedande arbeten behöver således utföras höst och vinter. När vegetation och markskikt är borta kan dock påföljande arbeten ske under andra tider.
- Rivning av byggnader och tak, under vilka tornseglare kan ha sin boplat, får inte heller ske under fåglarnas häckningstid maj-augusti. En inventering kan utföras sommartid för att identifiera sådana byggnader.
- Under byggskedet undviks arbetsområden och tillfälliga uppställningsplatser inom delar som ska bevaras som naturmark. Den arbetsbelysning som behövs under byggskedet ska också vara avskärmd så att den inte lyser in i dessa naturområden och stör fladdermössen.
- I det fall träd med håligheter påträffas (inga sådana finns identifierade) som kan utgöra dagsvisten/viloplatser för fladdermöss ska avverkning av hålträden undvikas helt under perioden april till november för att minimera risk för oavsiktligt dödande av fladdermöss.
- Genomför habitatförstärkande åtgärder för ekologisk kontinuitet, i form av naturvårdsgallring och slyröjning i bevarade trädpartier inom och i anslutning till planområdet. Dessa initiala engångsåtgärder beskrivs lämpligen i en arbetsbeskrivning.
- Ta fram en skötselplan för återkommande skötsel som beskriver hur detaljplaneområdets naturområden ska bevaras, utvecklas och skötas över tid så att skyddsåtgärdernas kvalitet bibehålls och så att naturvärden och värden för fågel och fladdermöss ökar.
- Spara hålträd, döda och döende träd i naturmark inom detaljplaneområdet i syfte att gynna de förekommande fågelarter som lever i hål och nyttjar träd med inslag av död ved, så som stare och svartvit flugsnappare.
- Bevara och utveckla artrika gräsmarker med förekomst av örter och småkryp, samt brynplanteringar med blommande och bärande buskar och träd, som kan utgöra födosöksmiljöer för björktrast och grönfink.
- Sätt upp och underhåll minst 10 fågelholkar för svartvit flugsnappare och 8 för stare.
- Lägg upp minst 5 faunadepåer av nedtagna träd för att gynna insektslivet och därmed också fåglar och fladdermöss.
- Anpassa tillkommande och gärna befintlig belysning för minskad påverkan på fladdermöss. Anpassning av belysning som vetter mot naturmark eller parkmark med stor täthet av gamla träd där fladdermöss kan ha sina livsmiljöer. Anpassning bör ske både vid val av armatur och placering, typ av lampor, reglerad ljusstyrka och ev. vissa tidpunkter på sommarhalvårets nätter som belysningen hålls släckt eller på låg nivå. Ljusspridning uppåt och åt sidorna bör undvikas.

Föreslagna åtgärder stäms vanligen av med länsstyrelsen i samband med att planens samrådsskede eller i granskningskede i planhandlingar och utredningar, som då avser motsvara ett 12:6-samråd.

Övriga åtgärder

- Skydd av träd i samtliga skeden. Fortsatt nära samarbete med arborist/trädexpert är avgörande under finplanering och byggskede, vad gäller skyddsåtgärder kring särskilt skyddsvärda träd (klass 1) och skyddsvärda träd (klass 2), samt andra värdefulla träd. Bland annat är detta av mycket stor vikt när befintliga byggnader ska ersättas med nya, eller där byggnader och hårdgjord mark ska omvandlas till skolgård eller parkmark. Betydande ansträngningar och samordning bör göras för att befintliga ”terrasser” där det idag står

- För **särskilt skyddsvärda träd (klass 1) som riskerar påverkas råder samrådsplikt** med länsstyrelsen. Detta kan ibland ske som del av samråd kring detaljplanen, men behöver då beskrivas och bedömas i ett särskilt avsnitt i planbeskrivning och MKB, för att länsstyrelsen ska kunna se och avgöra omfattningen och göra en bedömning. I vissa fall efterfrågas en separat dispensansökan med beskrivning av vilka åtgärder som avses vidtas för att mildra och kompensera för borttagande av träd.
 - Växtbetingelser bevarade träd. Ett träd som bedömts att kunna bevaras på området ska kunna garanteras sådana växtbetingelser att trädet inte riskera att få avsevärt förkortad livslängd eller riskerar bli en säkerhetsrisk för person eller egendom. För de träd som bedöms kunna bevaras intill nybyggnation bör följande förutsättningar säkerhetsställas:
 - Minimal förlust av rot- och jordmassor.
 - Bibehålla goda förutsättningar för gasutbyte (tillförsel av syre och avgång av koldioxid) i marken.
 - Goda förutsättningar för infiltration av regnvatten i närheten av trädet.
 - Bibehålla möjligheter till kontinuerlig tillförsel av organiskt material ner i marken.
 - Ta hand om stammar av nedtagna större träd. Skyddsvärda eller äldre träd, eller delar av träd som behöver tas ned bör sparas i närliggande naturmark eller parkmark som värdefull död ved. Träden bör läggas ut i så stora stycken som möjligt för att efterlikna naturligt fallna träd. Placering bör göras så att träd eller högar av grenar, så kallade faunadepåer, inte riskerar välta. Död ved är en värdefull resurs som gynnar många arter i olika organismgrupper.
 - Mulmholkar. Tillverka och sätt upp 2-3 mulmholkar av de skyddsvärda träd som behöver tas ned. En mulmholk är en slags stor ”fågelholk” som utformas på ett specifikt sätt och fylls med sågspån av lövträ, med målet att efterlikna ett ihåligt träd. Holkarna bör innehålla minst 70-100 liter sågspån, gärna mer, och kan placeras på marken i ett skogsbyrn eller inne bland glest stående ekar och andra lövträd.
 - Sätt upp och underhåll 10 holkar för fladdermöss.
 - Utformning av kvartersmark. Kvartersmarkens utformning kan med rätt utformning utgöra en biologisk resurs, som kan utgöra ett värdefullt komplement till de skyddsåtgärder som utförs och sköts på allmän plats. Genom projektets användning av grönytefaktor, GYF, ges goda möjligheter till växtval och gestaltning på bostadsgårdar som gynnar fåglar. Utformning av kvartersmark hanteras av respektive byggaktör.
 - Återbruk av vegetation. Som del av projektets hållbarhetsambitioner finns planer på återbruk av en del av den befintliga vegetationen i form av buskar och träd, bland annat från planområdets norra del, Skogsbyn. I vilken omfattning detta går att genomföra är inte klarlagt. Undersök möjligheten att flytta vissa träd och återanvända dessa inom planområdet eller i närliggande park- eller naturmark.
 - Nya boplatser för tornseglare. Enligt fågelinventeringen finns ett antal tornseglare i området och det är inte omöjligt att de häckar under tak på befintliga byggnader. Byggnader planeras rivas utanför häckningstid, dvs under hösten-vintern. Förutsatt att arten inte påverkas av störning genom att bon byggs bort under häckningstid, bedöms arten i övrigt inte påverkas av exploateringen, varför det ur artskyddsförordningssynpunkt inte bedöms som nödvändigt att genomföra särskilda åtgärder. Den planerade bebyggelsen i området innebär nya förutsättningar för att skapa lämpliga boplatser för tornseglare. Eftersom arten är rödlistad som EN-starkt hotad, åtminstone till stor del på grund av brist på lämpliga boplatser, bör möjligheten att åstadkomma nya boplatser utnyttjas i samband med nybyggnation.
 - Visa hänsyn i områden med rödlistade arter och naturvårdsarter med mycket högt indikatorvärde. Förekomster av rödlistade arter och arter med högsta indikatorvärde bör i

möjligen mån skyddas från exploatering och hänsyn bör tas till förekomsterna vid skötsel av området.

- Reglera träd med marklovsplikt och N-märka träd i plan. För att kunna bevara sparade träd för framtiden bör värdefulla träd regleras med marklovsplikt i detaljplanen, förslagsvis alla skyddsvärda träd, samt övriga träd över 50 cm i diameter. Genom att reglera hantering av träd i detaljplanen kan trädens värde säkras för framtiden, och deras potential att utveckla högre naturvärden tas till vara. Marklovet bör också kombineras med ett krav om ersättning för eventuellt nertagna träd.
- Alléträd bör i möjligaste mån sparas vid exploatering och om de avverkas ersättas med motsvarande art. I de fall där alléer med biotopskydd planeras att avverkas krävs ansökan om dispens från länsstyrelsen.

Figur 28. I nordost finns det en skogsbård mellan Östra Platåpromenaden och befintlig småhusbebyggelse i öster, se illustrationsplan figur 22, som är en av platserna för skyddsåtgärder, så som habitatförstärkning, faunadepåer av nedtagna träd, och holkar för svartvit flugsnappare och stare.

Metodik

SIS naturvärdesinventering

Metodik för SIS naturvärdesinventering finns beskriven i dokumenten SS 199000 och TR 19990-1. Nedan följer en sammanfattande beskrivning av metodiken, en mer detaljerad beskrivning av metoden för inventering enligt SIS-standard finns i bilaga 3. I denna bilaga framgår också de justeringar som gjorts av SIS bedömningsgrunder för exempelvis vanlig förekommande hotade arter som exempelvis ask. Fältbesök i området genomfördes huvudsakligen under oktober 2020, med kompletterande besök mars 2021, samt april 2023. Centralt i metodik enligt SIS är bedömning av biotop- och artvärde (se faktaruta) som tillsammans ger naturvärdet på naturvärdesobjektet. Vid inventeringen av biotopvärden läggs förekomst av ekologiskt värdefulla biotoper och strukturer, som till exempel förekomst av opåverkade våtmarker, gamla träd, gammal skog, död ved och hålträd med mera. För att kartlägga artvärdet inventeras förekomst av rödlistade arter och andra naturvårdsarter. Särskild fokus lades på artgrupperna kärlväxter, lavar, vedsvampar, samt kläckhål efter vedlevande skalbaggar, som är särskilt viktiga i de naturtyper som förekommer i området. Utifrån inventeringsresultatet avgränsas naturvärdesobjekt och landskapsobjekt (områden där landskapets betydelse för biologisk mångfald är större eller av annan karaktär än de ingående naturvärdesobjektens).

Trädinventering

Metodiken för inventering av särskilt skyddsvärda träd följer Naturvårdsverkets standard (Naturvårdsverket 2004) med ytterligare komplettering av Ekologigruppen (se faktaruta för särskilt skyddsvärda träd, samt bilaga 5). Vid inventeringen har bland annat stamdiameter mätts in, förekomst av håligheter, mulmbildning (mulm är en mjölig blandning av döda insekter, nedbrutna vedrester med mera) samt eventuella förekomster av rödlistade arter eller andra naturvårdsarter på träd noterats. Trädens ålder har uppskattats visuellt utifrån storlek, utseende och strukturer. En fullständig trädartering har gjorts tidigare inom det större utredningsområdet, dock ej enligt Ekologigruppens nuvarande metodik. I samband med naturvärdesinventeringen uppdaterades informationen för de träd som klassats som särskilt skyddsvärda och skyddsvärda (klass 1 och 2).

Habitatnätverk och ekologiska samband

Metod för analyser av ekologiska spridningssamband beskrivs i Ekologigruppens rapport från 2019. I korthet går det ut på att en fokusart väljs ut som representerar en viss naturtyp, till exempel ekmiljöer. Livsmiljöer ("patcher") med ek avgränsas GIS (geografiskt informationssystem) och ges poäng baserat på naturvärde och storlek. De mellanliggande ytor i landskapet som inte representerar den naturtyp som analyseras, eller som i olika grad är bebyggda, läggs in i ett så kallat motståndsraster som gör det olika svårt för arterna enligt analysen att röra sig genom landskapet. Ett tänkt avstånd läggs in baserat på kunskap om modellarters biologi, för att estimerar hur långt arten kan ta sig mellan sina livsmiljöer. Analysen räknar ut att ett samband uppstår mellan livsmiljöerna, eller inte, baserat på vilket motstånd det finns i landskapet och hur långt det är mellan lämpliga miljöer.

Fåglar och fladdermöss

Metodik vad gäller inventering av fåglar (Naturcentrum AB, 2022) och fladdermöss (Eklöf, 2016) beskrivs i respektive utredning.

Osäkerhet i bedömningen

Naturvärdesinventeringen och trädinventeringen kan som helhet bedömas som säker, då huvuddelen av förekomsten av strukturer och naturvårdsarter har kunnat identifieras och artrikedom har uppskattats. Från området finns också artförekomster inrapporterade i Artdatabankens rapportsystem Artportalen. Separat fågel-, respektive fladdermusinventering har genomförts.

Referenser

Tryckta källor

- ArtDatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Ecocom, 2019. Analys habitatnätverk skogslevande fladdermöss. Miljöförvaltningen, Stockholms stad.
- Eklöf, J., 2016. Fladdermusinventering i Stora Sköndal, Stockholm.
- Eklöf, J., 2018. PM dammfladdermus.
- Ekologigruppen, 2023. Artskyddsutredning för fåglar och fladdermöss, detaljplaneområde Stora Sköndal etapp 2A.
- Ekologigruppen 2018. Habitatnätverk för eklevande insekter kring Stora Sköndal. Analyser i GIS över habitatnätverk i nutid, samt påverkan från förtätning enligt strukturplan.
- Ekologigruppen 2019. Metodik för inventering av skyddsvärda träd.
- Ekologigruppen 2019. Ekologiska värden i Stora Sköndal. Utredning, bilaga till program för Stora Sköndal.
- Ekologigruppen, 2019. Habitatnätverk för eklevande insekter kring Stora Sköndal. Analyser i GIS över habitatnätverk i nutid, samt påverkan från förtätning enligt strukturplan.
- Ekologigruppen, 2017. Regional grön infrastruktur i Stockholms län – bakgrund för analyser av värdekärnor och spridningszoner. På uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län.
- Naturcentrum AB 2022. Fågelinventering Stora Sköndal, Stockholms kommun.
- Naturvårdsverket 2004. Rapport 5411 Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Oktober 2004.
- Naturvårdsverket 2009. Handbok 2009:2. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser. Utgåva 1. April 2009.
- Naturvårdsverket 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. Vägledningar för olika Natura-naturtyper.
- Skogsstyrelsen 2014. Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Skogsstyrelsen 2019. Skyddsvärd skog - Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Viösab, Örjan Ståhl, 2023. Utlåtande gällande förutsättningar för bevarande av skyddsvärda träd Stora Sköndal.

Digitala källor

- ArtDatabanken 2020. Artfakta ArtDatabanken, information om rödlistade arter.
- Tillgänglig: <http://www.artfakta.artdatabanken.se> (2020-09-16)
- Artportalen 2020. Sökning med polygon inom och 50 m kring inventeringsområdet, alla artgrupper. Tillgänglig: <http://www.artportalen.se> (2020-09-16)
- Lantmäteriet 2020. Historiska ortofoton. Tillgänglig: <https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/geodataprodukter/produktlista/historiska-ortofoton/> (2020-09-16)
- Naturvårdsverket 2020a. Samråd om åtgärder på skyddsvärda träd. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Samhallsplanering/Samrad-vid-andring-av-naturmiljon/sarskilt-skyddsvarda-trad/> (2020-09-16)
- Naturvårdsverket 2020b. Skyddad natur, databas över skyddade områden.
- Tillgänglig: <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se> (2020-09-16)
- SGU, Sveriges geologiska undersökning 2020. Kartvisaren. Tillgänglig: <https://apps.sgu.se/kartvisare/> (2020-09-16)
- Skogsstyrelsen 2020. Skogens pärlor. Tillgänglig: <https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor> (2020-09-16)
- Stockholms stad 2020. Dataportalen (GIS-underlag för stadens habitatnätverk)
- Tillgänglig: <https://dataportalen.stockholm.se/dataportalen/> (2020-09-16)

Bilaga 1. Objektskatalog

I denna objektskatalog beskrivs de enskilda delobjekt (naturvärdesobjekt) som avgränsats vid naturvärdesinventeringen. Beskrivningen uppfyller de krav på dokumentation som ställs enligt SIS-standard SS 199000:2014 för naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Om bedömning av ekologiska spridningssamband ingått i uppdraget så redovisas detta också i objektskatalogen. Karta som visar respektive delobjektets läge och utbredning finns redovisat i huvudrapporten och i det GIS-underlag som vi levererar till beställaren. Inventeringsområdet finns också redovisat i huvudrapporten. Objekten är sorterade i stigande nummerordning.

Läsinstruktion

Varje delobjekt beskrivs i ett objektsblad på 1–2 sidor. I beskrivningen ingår administrativa data, ett fotografi som ger en upplevelse av naturmiljön, en sammanfattande beskrivning, tabell över viktiga strukturer knutna till naturtypen, en motivering till vald naturvärdesklass, samt en tabell över påträffade och kända naturvårdsarter, skyddade arter och rödlistade arter.

Naturvärdesklass

En samlad bedömning av det inventerade objektets naturvärdesklass görs utifrån utfallet för bedömningsgrunderna för art och biotop (se beskrivning i bilaga 3, Metodbeskrivning). Grund för både art- och biotopvärde redovisas i objektsbladet.

Följande naturvärdeklasser ingår i SIS standard:

- Högsta naturvärde naturvärdesklass 1. Störst positiv betydelse för biologisk mångfald
- Högt naturvärde naturvärdesklass 2. Stor positiv betydelse för biologisk mångfald
- Påtagligt naturvärde naturvärdesklass 3. Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald

Som tillägg kan också följande klass ingå:

- Visst naturvärde – naturvärdesklass 4. Viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Termer och begrepp följer SIS standard med två undantag. Naturtyp enligt SIS kallas i objektskatalogen Naturtypsgrupp och biotop kallas här naturtyp. Namnsättningen av respektive naturtyp följer i första hand indelning i enlighet med vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 (Naturvårdsverket 2011). För naturtyper som inte ingår i habitatdirektivet, eller där behov finns för finare indelning (exempelvis taiga) används namn i enlighet en tolkningsnyckel som tagits fram av Ekologigruppen (se bilaga 3, Metodbeskrivning).

Natura 2000-naturtyper

En bedömning görs i fall objektet uppfyller kvalitetskrav på att klassas som Natura 2000-naturtyp eller ej. Dessutom görs bedömning av om tillståndet i objektet är gynnsamt eller inte. För allmänna och hotade naturtyper som exempelvis taiga krävs att tillståndet är gynnsamt för att biotopvärdet ska bli högt för bedömningskriterie sällsynthet och hot.

1. Tallstråk mellan hus

Naturvärdesklass	Visst naturvärde - naturvärdesklass 4
Naturtyp (grupp)	Park och trädgård
Dominerande biotop	Park (100%)
Skyddsstatus	Ingen
Skyddade arter	Ingen känd förekomst
Inventerare	Stina Hällholm

Områdesbeskrivning

Biotop: Park (100 %),.

Beskrivning:

Objektet består av ett stråk med flera äldre tallar samt en del björk, mellan villabebyggelsen. Mitt i objektet löper en gångväg.

Kontinuitet: Lång obruten trädkontinuitet (100-300 år)

Vegetationstyp: Bredbladigt grästyp, Mark utan fältskikt

Markvegetationstyp: Bredbladigt grästyp, Mark utan fältskikt

Markfuktighet: Frisk

Påverkan/Naturlighet: Naturligt föryngrat, Luckigt trädskikt

Bedömningsgrunder SIS

Motiv för värdebedömning naturvärde

Området bedöms ha ett obetydligt artvärde och visst biotopvärde knutet till de värdefulla äldre träden som står kvar från tiden då området var skogsbeklätt innan 1970-talet.

Bedömningsgrunder för artvärde:

Naturvårdsarter: Inga eller obetydliga förekomster av naturvårdsarter.

Rödlistade arter: Inga eller obetydliga förekomster av rödlistade arter.

Hotade arter: Inga förekomster, eller förekomst av unga träd av alm eller ask.

Bedömningsgrunder för biotopvärde:

Biotopkvalitet: Enstaka biotopkvaliteter med positiv betydelse för biologisk mångfald finns närvarande men många av de biotopkvaliteter som kan förväntas i biotopen saknas eller förekommer inte i tillräcklig kvalitet eller mängd.

Sällsynthet och hot: Biotopen är allmänt förekommande.

Ekologiskt viktiga strukturer

Strukturtyp	Struktur	Nyckelelement	Frekvens	Diameter
Värdefulla träd	Nästan gammal tall		Enstaka till sparsam (1-10/ha)	50-65 cm

Naturvårdsarter

Inga naturvårdsarter funna i objektet.

2. Villaområde med värdefulla träd

Naturvärdesklass	Högt naturvärde - naturvärdesklass 2
Naturtyp (grupp)	Park och trädgård
Dominerande biotop	Trädgård (60%)
Skyddsstatus	Ingen
Skyddade arter	Förekommer
Inventerare	Stina Hällholm

Områdesbeskrivning

Biotop: Park (40 %), Trädgård (60 %).

Beskrivning:

Objektet utgörs av en bebyggd miljö med radhus och villor där det finns väldigt många värdefulla gamla träd, framför allt grova ekar men även flera äldre tallar med bohål och insektsspår. I övrigt finns även värdefulla träd av andra trädslag. Många av träden står luftigt och är vidkroniga och solbelysta.

Det förekommer flera gamla mycket grova ekar som är särskilt skyddsvärda.

Kontinuitet: Lång obruten trädkontinuitet (100-300 år)

Påverkan/Naturlighet: Luckigt trädskikt, Oliålådrigt

Bedömningsgrunder SIS

Motiv för värdebedömning naturvärde

Området bedöms ha ett påtagligt artvärde och påtagligt biotopvärde. Objektets värden är främst kopplade till de äldre träden och utgör en viktig länk i den gröna infrastrukturen i planområdet, framför allt gällande ek. Trädens ålder och strukturer gör det också troligt att det finns fler naturvårdsarter (t.ex lavar, svampar och insekter) knutna till träden än vad som hittats vid inventeringen.

Bedömningsgrunder för artvärde:

Naturvårdsarter: Flera naturvårdsarter förekommer.

Åtminstone några naturvårdsarter är goda indikatorer på naturvärde eller har livskraftiga förekomster.

Rödlistade arter: Enstaka rödlistade arter förekommer.

Hotade arter: Inga förekomster, eller förekomst av unga träd av alm eller ask.

Artrikedom: Området är artrikare än det omgivande landskapet eller andra områden av samma biotop i regionen eller i Sverige.

Bedömningsgrunder för biotopvärde:

Biotopkvalitet: Flera biotopkvaliteter med positiv betydelse för biologisk mångfald finns närvarande. Enstaka biotopkvaliteter som kan förväntas i biotopen saknas eller hade kunnat förekomma i större omfattning.

Sällsynthet och hot: Förekomst av biotop som är regionalt sällsynt.

Ekologiskt viktiga strukturer

Strukturtyp	Struktur	Nyckelelement	Frekvens	Diameter
Värdefulla träd	Gammal ek	Grov, jätteträd (>100 cm dbh), hålträd, vidkronig, bohål	Enstaka till sparsam (1-10/ha)	80-155 cm
Värdefulla träd	Nästan gammal ek	Vidkronig, bohål	Tämligen allmän (11-50/ha)	60-80 cm
Värdefulla träd	Gammal tall	Bohål, insekthål, gångar, grov	Enstaka till sparsam (1-10/ha)	
Värdefulla träd	Nästan gammal tall		Enstaka till sparsam (1-10/ha)	
Värdefulla träd	Nästan gammal alm	Grov	Sällsynt (<1 ha)	
Värdefulla träd	Nästan gammal vartbjörk		Enstaka till sparsam (1-10/ha)	

Naturvårdsarter

Skyddade arter

Art	Förekomst	Indikatorvärde	Skyddsstatus	Referens	Kommentar
Större brunfladdermus (Nyctalus noctula)	Enstaka	Högt	AFS: § 4	Johan Eklöf 2016	Fladdermusinventering
Dvärgpipistrell (Pipistrellus pygmaeus)	Enstaka	Visst	AFS: § 4	Johan Eklöf 2016	Fladdermusinventering
Nordfladdermus (Eptesicus nilssonii)	Enstaka	Visst		Johan Eklöf 2016	Fladdermusinventering

Rödlistade arter

Art	Förekomst	Indikatorvärde	Rödlistekategori	Referens	Kommentar
Ekticka (Phellinus robustus)	Enstaka	Mycket högt	Nära hotad (NT)	Stina Hällholm	
Nordfladdermus (Eptesicus nilssonii)	Enstaka	Visst	Nära hotad (NT)	Johan Eklöf 2016	Fladdermusinventering

Övriga naturvårdsarter

Art	Förekomst	Indikatorvärde	Naturvårdsartstyp	Referens	Kommentar
Ekticka (Phellinus robustus)	Enstaka	Mycket högt	typisk art, rödlistad art	Stina Hällholm	
Gröngöling (Picus viridis)	Enstaka	Visst	tidigare rödlistad art (2015)	Artportalen	Fynd finns i närheten och objektet utgör lämplig livsmiljö
Nordfladdermus (Eptesicus nilssonii)	Enstaka	Visst	skyddad art, ansvarsart, rödlistad art	Johan Eklöf 2016	Fladdermusinventering
vårmusseron (Calocybe gambosa)	Enstaka	Visst	Ekologigruppens naturvårdsart	Artportalen 2015	

3. Ekbacke med tall V om kyrkogården

Naturvärdesklass	Påtagligt naturvärde - naturvärdesklass 3
Naturtyp (grupp)	Skog och träd, ädellövskog
Dominerande biotop	Ädellövskog (60%)
Skyddsstatus	Ingen
Skyddade arter	Ingen känd förekomst
Inventerare	Stina Hällholm

Områdesbeskrivning

Biotop: Ädellövskog (60 %), Näringsrik ekskog (40 %).

Beskrivning:

Objektet består av en ekbacke med gott om ek i blandade åldrar, där flera träd är äldre och vidkroniga, dock är området under igenväxning med sly och hassel. Två av ekarna är mycket grova och särskilt skyddsvärda. Det finns även flera värdefulla tallar (över 100 år gamla) i objektet. Området är bitvis blockigt och det förekommer en del björk och yngre lönn.

Kontinuitet: Lång obruten skoglig kontinuitet (100-300 år)

Vegetationstyp: Bredbladigt grästyp, Mark utan fältskikt

Markvegetationstyp: Bredbladigt grästyp, Mark utan fältskikt

Markfuktighet: Frisk

Påverkan/Naturlighet: Naturligt föryngrat, Olikåldrigt, Flerskiktat

Bedömningsgrunder SIS

Motiv för värdebedömning naturvärde

Området bedöms ha ett visst artvärde och påtagligt biotopvärde. Objektets värden är främst kopplade till de äldre träden och utgör en viktig länk i den gröna infrastrukturen i planområdet, framför allt gällande ek.

Bedömningsgrunder för artvärde:

Naturvårdsarter: Enstaka naturvårdsarter förekommer. Åtminstone en naturvårdsart är god indikator på naturvärde eller har en livskraftig förekomst.

Rödlistade arter: Enstaka rödlistade arter förekommer.

Hotade arter: Inga förekomster, eller förekomst av unga träd av alm eller ask.

Bedömningsgrunder för biotopvärde:

Biotopkvalitet: Flera biotopkvaliteter med positiv betydelse för biologisk mångfald finns närvarande. Enstaka biotopkvaliteter som kan förväntas i biotopen saknas eller hade kunnat förekomma i större omfattning.

Sällsynthet och hot: Förekomst av biotop som är regionalt sällsynt.

Ekologiskt viktiga strukturer

Strukturtyp	Struktur	Nyckelelement	Frekvens	Diameter
Värdefulla träd	Gammal ek	Jätteträd (>100 cm dbh), grövre torrgrenar, bohål	Enstaka till sparsam (1-10/ha)	100-110 cm
Lågor	Eklåga	Barklös	Sällsynt (<1 m3/ha)	
Värdefulla träd	Nästan gammal tall	Bohål	Enstaka till sparsam (1-10/ha)	
Torrträd och högstubbar	Ek	Torrträd, uppsprucken bark, barklös	Enstaka till sparsamt (1-5 m3/ha)	
Värdefulla träd	Nästan gammal ek		Enstaka till sparsam (1-10/ha)	

Naturvårdsarter

Rödlistade arter

Art	Förekomst	Indikatorvärde	Rödlistekategori	Referens	Kommentar
Tallticka (Phellinus pini)	Enstaka	Högt	Nära hotad (NT)	Stina Hällholm	

Övriga naturvårdsarter

Art	Förekomst	Indikatorvärde	Naturvårdsartstyp	Referens	Kommentar
Myskmadra (Galium odoratum)	Enstaka	Mycket högt	typisk art, signalart skog	Stina Hällholm	
Tallticka (Phellinus pini)	Enstaka	Högt	typisk art, signalart skog, rödlistad art	Stina Hällholm	

4. Trädklädd gräsmark vid Efraim Dahlins väg

Naturvärdesklass	Visst naturvärde - naturvärdesklass 4
Naturtyp (grupp)	Park och trädgård
Dominerande biotop	Park (100%)
Skyddsstatus	Ingen
Skyddade arter	Ingen känd förekomst
Inventerare	Stina Hällholm

Områdesbeskrivning

Biotop: Park (100 %),.

Beskrivning:

Objektet består av en blandning av parkmiljö med klippt gräsmatta och naturmark med en näringspåverkad flora med många ohävdarter. Objektet ligger intill Normansgården och har några värdefulla träd, såsom en äldre ek, äldre sälgar och björkar, bland annat en sälg som är ett hålträd med mulm vid Efraim Dahlins väg.

Påverkan/Naturlighet: Luckigt trädskikt, Svag gödselpåverkan/övergödning

Bedömningsgrunder SIS

Motiv för värdebedömning naturvärde

Området bedöms ha ett obetydligt artvärde och visst biotopvärde.

Bedömningsgrunder för artvärde:

Naturvårdsarter: Inga eller obetydliga förekomster av naturvårdsarter.

Rödlistade arter: Inga eller obetydliga förekomster av rödlistade arter.

Hotade arter: Inga förekomster, eller förekomst av unga träd av alm eller ask.

Bedömningsgrunder för biotopvärde:

Biotopkvalitet: Enstaka biotopkvaliteter med positiv betydelse för biologisk mångfald finns närvarande men många av de biotopkvaliteter som kan förväntas i biotopen saknas eller förekommer inte i tillräcklig kvalitet eller mängd.

Sällsynthet och hot: Biotopen är allmänt förekommande.

Ekologiskt viktiga strukturer

Strukturtyp	Struktur	Nyckelelement	Frekvens	Diameter
Värdefulla träd	Nästan gammal sälg	Hålträd mulm, grov	Sällsynt (<1 ha)	80 cm
Värdefulla träd	Nästan gammal vartbjörk		Sällsynt (<1 ha)	
Värdefulla träd	Nästan gammal ek		Sällsynt (<1 ha)	

Naturvårdsarter

Inga naturvårdsarter funna i objektet.

Bilaga 2. Artkatalog

Naturvårdsarter funna i området

Nedan listas de naturvårdsarter som utredningen funnit inom området i tabellform.

I artkatalogen redovisas alla fynd av naturvårdsarter inom inventeringsområdet i Sköndal, samt var de påträffats. Rödliskategorier: NT – nära hotad, VU – sårbar, EN – starkt hotad, CR – akut hotad.

Under rubriken ”Naturvårdsartskategori” i tabell 1 redovisas vilken typ av naturvårdsart det är (rödlistad art, typisk art, Ekologigruppens egen indikatorart etc.). I det fall Ekologigruppen pekat ut egna indikatorarter redovisas motiv för detta i tabell 2.

Tabell 1. Naturvårdsarter påträffade i inventeringsområdet. Tabellen är sorterad efter artnamn.

Namn	Artgrupp	Indikatorvärde	Naturvårdsartskategori	Förekomst	Källa
Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>)	Kärlväxter	Ringa	Rödlistad art (EN)	SV om objekt 2	Ekologigruppen 2020
Björktrast (<i>Turdus pilaris</i>)	Fåglar	Ringa	Skyddad art, rödlistad (NT)	Födosöker på gräsytor inom programområdet, inkl. aktuellt planområde.	Artportalen flera år Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Dvärgpipistrell (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	Däggdjur	Visst	Skyddad art	Spritt i området	Eklöf 2016
Ekticka (<i>Fomitiporia robusta</i>)	Storsvampar	Mycket högt	Typisk art, rödlistad art (NT)	Objekt 2	Ekologigruppen 2020
Fiskmåsa (<i>Larus canus</i>)	Fåglar	Ringa	Skyddad art, rödlistad (NT)	Spritt i området	Naturcentrum fågelinventering 2022
Gröngöling (<i>Picus viridis</i>)	Fåglar	Visst	Skyddad art, tidigare rödlistad art (NT)	Spritt i programområdet, inkl. aktuellt planområde	Artportalen flera år Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Grönfink (<i>Carduelis chloris</i>)	Fåglar	Ringa	Skyddad art, rödlistad (EN)	Spritt i programområdet, inkl. aktuellt planområde	Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Gråkråka (<i>Corvus corone</i>)	Fåglar	Ringa	Skyddad art, rödlistad (NT)	Spritt i programområdet, inkl. aktuellt planområde	Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Myskmadra (<i>Galium odoratum</i>)	Kärlväxter	Mycket högt	Typisk art, signalart skog	Objekt 3	Ekologigruppen 2020
Nordfladdermus (<i>Eptesicus nilssonii</i>)	Däggdjur	Visst	Rödlistad art (NT), skyddad art	Spritt i området	Eklöf 2016
Rödvingetrast (<i>Turdus iliacus</i>)	Fåglar	Visst	Skyddad art, rödlistad (NT)	Sedd vid ett tillfälle	Naturcentrum fågelinventering 2022
Skogsalm (<i>Ulmus glabra</i>)	Kärlväxter	Visst	Rödlistad art (CR)	Objekt 2	Ekologigruppen 2020
Stare (<i>Sturnus vulgaris</i>)	Fåglar	Visst	Skyddad art, rödlistad (VU)	Födosöker på gräsytor inom programområdet,	Ekologigruppen, tidigare inventeringar inför programmet

Namn	Artgrupp	Indikatorvärde	Naturvårdsarts-kategori	Förekomst	Källa
				inkl. aktuellt planområde.	
Stenknäck (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	Fåglar	Högt	Skyddad art	Spridd i området, noterad 1 gång i södra delen 2022	Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Större brunfladdermus (<i>Nyctalus noctula</i>)	Däggdjur	Högt	Skyddad art	Spritt i området	Eklöf 2016
Svartvit flugsnappare (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	Fåglar	Ringa	Skyddad art, rödlistad (NT)	Spritt i området	Ekologigruppens tidigare utredningar, Naturcentrum fågelinventering 2022
Tallticka (<i>Phellinus pini</i>)	Storsvampar	Högt	Typisk art, signalart skog, rödlistad art (NT)	Objekt 3	Ekologigruppen 2020
Tornseglare (<i>Apus apus</i>)	Fåglar	Ringa	Skyddad art, rödlistad (EN)	Spritt i området	Naturcentrum fågelinventering 2022
Vårmusseron (<i>Calocybe gambosa</i>)	Storsvampar	Visst	Ekologigruppens naturvårdsart. Kalkgynnad art som främst är knuten till naturliga gräsmarker men som också kan påträffas i vägkanter och trädgårdar.	Objekt 2	Artportalen 2015
Ärtsångare (<i>Curruca curruca</i>)	Fåglar	Visst	Skyddad art, rödlistad (NT)	Objekt 2	Naturcentrum fågelinventering 2022

Referenser

Brynindikatorart: Nilsson, E. 2014. Bryn - Inventering av bryn i Göteborgs kommun.

Rödlistad art: Gärdenfors, U. (red.) 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken, Uppsala.

Signalart skog: Skogsstyrelsen. 2010. Signalarter. Indikatorarter på skyddsvärd skog.

Signalart skog: Norén, M., Nitare, J., Larsson, A., Hultgren, B. & Bergengren, I. 2002. Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Tidigare rödlistad art: Gärdenfors, U. et al. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015

Gärdenfors, U. et al. 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010

Gärdenfors, U. et al. 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005

Gärdenfors, U. et al. 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000

Typisk art: Naturvårdsverket 2012. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1. Vägledning för olika Natura-naturtyper.

Ängs- och betesmarksarter: Ivarsson, R. & Pettersson, M.W. 2005. Humlor och solitärbin på åkerholmar. Svenska Vildbiprojektet vid ArtDatabanken, SLU & Avdelningen för Växtekologi, Uppsala Universitet.

Ängs- och betesmarksarter: Jordbruksverket 2003. INDIKATORARTER – metodutveckling för nationell övervakning av biologisk mångfald i ängs- och betesmarker.

Bilaga 3. Metodbeskrivning för naturvärdesbedömning enligt SIS

I arbetet med naturvärdesinventering (NVI) görs klassificering av all mark med avseende på naturvärde och naturtyp. Metoden följer SIS-standard SS 199000:2014 för naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Standarden har tagits fram av Trafikverket och ledande svenska naturmiljökonsulter där Ekologigruppen ingått som en av de medverkande. Med naturvärde menas här värde för biologisk mångfald. Geologiska värden och värde för friluftslivet beaktas inte.

Naturvärdesinventeringen redovisar och beskriver objekt som har naturvärdesklass 1–4. Områden med lägre naturvärde redovisas inte.

Naturvärdesklasserna är:

Högsta naturvärde – naturvärdesklass 1

Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

Högt naturvärde – naturvärdesklass 2

Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. I denna klass ingår bland annat skogliga nyckelbiotoper utpekade av Skogsstyrelsen och områden som är utpekade som värdefulla i ängs- och hagmarksinventeringen.

Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

I klassen återfinns miljöer som hyser en rik biologisk mångfald eller är ovanliga ur ett kommunalt perspektiv. Miljöerna är viktiga att bevara för att behålla den biologiska mångfalden i den berörda kommunen. I denna klass ingår bland annat områden med naturvärden utpekade av skogsstyrelsen och ängs- och betesmarskinventeringens klass restaurerbar ängs- och betesmark.

Visst naturvärde – naturvärdesklass 4

Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestånd men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

I klassen återfinns miljöer som hyser en biologisk mångfald som gör dem viktiga att bevara för att behålla den biologiska mångfalden på lokal nivå. Med lokal menas stadsdel, socken eller annan begränsad geografisk enhet som definieras i inventeringen.

Parametrar för naturvärdesbedömning

Naturvärdesinventeringen utgår i grunden från bedömning av art- respektive biotopvärde.

Biotopvärde

Biotopvärde inventeras genom klassificering av biotop, samt viktiga värdeelement och strukturer som finns i objekten. En viktig aspekt är om naturtypen utgörs av en så kallad Natura-naturtyp, det vill säga att den omfattas av den lista över skyddsvärda naturtyper som ingår i EU:s art- och habitatdirektiv. För att göra denna klassning görs först en tolkning från flygbilder med hjälp av en tolkningsnyckel för Naturanaturtyperna (Ekologigruppen 2015). Därefter kontrolleras biotoptillhörighet i fält.

Bedömningsgrunden för biotopvärde omfattar två underliggande aspekter:

- Naturtypens sällsynthet, inklusive hot mot naturtypen i fråga
- Biotopkvalitet vilket inkluderar bl.a., naturlighet, processer och störningsregimer, strukturer och element, kontinuitet, förekomst av nyckelarter läge storlek och form

För att nå högsta biotopvärde så skall de biotopkvaliteter med positiv betydelse för biologisk mångfald som kan förväntas förekomma i biotopen finns i stor omfattning och med uppenbart god kvalitet. Biotopkvaliteterna kan inte bli avsevärt bättre i den aktuella regionen, och/eller utgöras av förekomst av biotop eller Naturanaturtyp som är hotad i ett nationellt eller internationellt perspektiv. För vanligt förekommande hotade Natura-naturtyper som exempelvis taiga så har Ekologigruppen tillämpat att det krävs att kriterierna för biotopkvalitet också uppfylls för att klassning högt biotopvärde ska ske. Standarden anger att det räcker med att naturtypen utgörs av en hotad Natura 2000-naturtyp. För sällsynt förekommande Natura-naturtyper som exempelvis silikatgräsmarker räcker det med att kriterier för att biotopen ska klassas som Natura-naturtyper uppnås för att erhålla högt biotopvärde.

En viktig struktur i skog som är avgörande av om biotopen ska klassas som Naturanaturtyper utgörs av förekomst av gamla träd. Här används den definition av gamla träd som använts vid Basinventering av skog i skyddade områden (Naturvårdsverket 2014). För exempelvis tall gäller att träden måste ha en ålder på över 150 år för att klassas som gammalt träd och för att klassas som nästan gammalt över 100 år. För definition av mycket gamla träd har definition enligt åtgärdsprogram för skyddsvärda träd använts (>200 år Naturvårdsverket 2004).

Artvärde

I bedömningsgrunden för artvärde ingår fyra aspekter, naturvårdsarter, rödlistade arter, hotade arter och artrikedom.

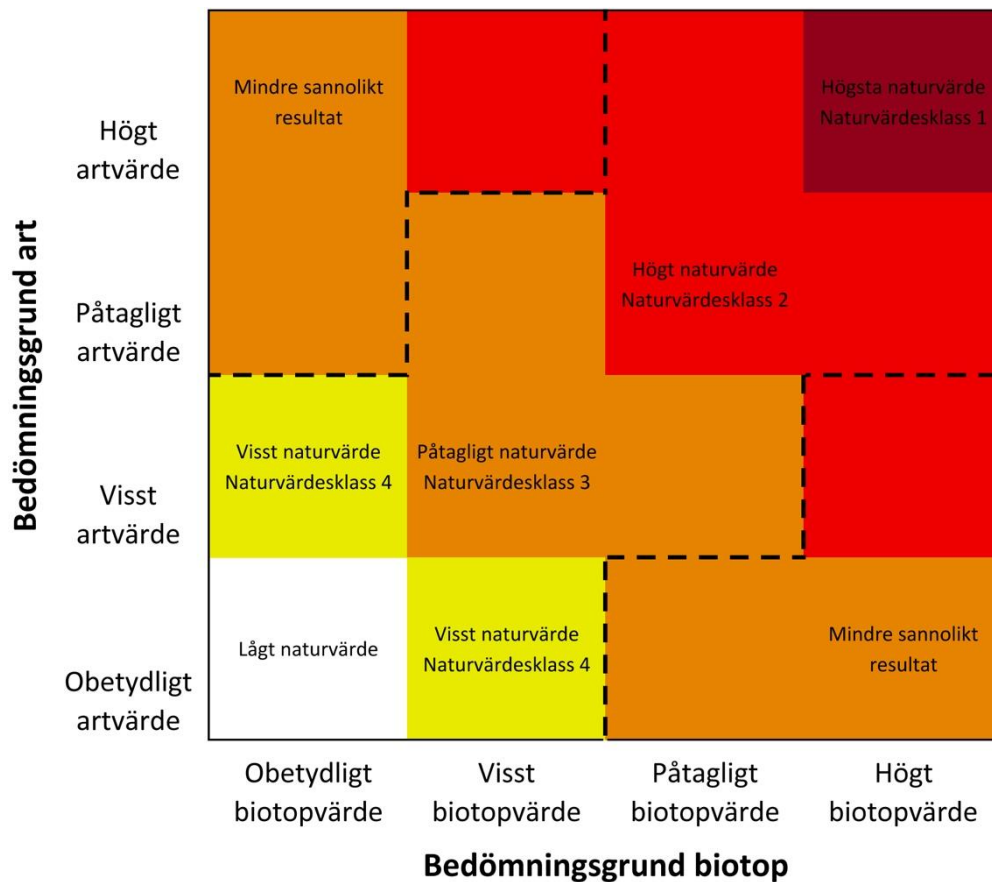
En naturvårdsart är en art med specifika krav på sin miljö, men som ändå är någorlunda allmänt förekommande. Genom sin förekomst indikerar arten att det finns särskilda naturvärden i ett område och att det finns möjligheter till förekomster av rödlistade arter. Naturvårdsarter är utpekade i olika inventeringar och sammanhang. Bland dessa kan nämnas *rödlistade arter* och *fridlysta arter* (se ovan) *typiska arter* (arter som indikerar gynnsam bevarandestatus i naturtyper listade i habitatdirektivet), *Fågeldirektivet*, *skogliga signalarter* (utpekade i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventeringsmetodik), *Ängs- och betesmarksarter* (utpekade i Jordbruksverkets Ängs- och betesmarksmetodik), samt Ekologigruppens *egna indikatorarter*.

Naturvårdsarter bedöms utifrån antalet naturvårdsarter, men även hur livskraftig respektive art är (hur vanlig en enskild art är) samt hur väl de indikerar naturvärden. Artrikedom bedöms utifrån artantal, och är en viktig bedömningsgrund i naturtyper med bristfällig kunskap om naturvårdsarter. Aspekterna naturvårdsart eller artrikedom bedöms på en fyrgradig skala för artvärde.

För vanligt förekommande rödlistade och hotade arter med ringa indikatorvärde som exempelvis ask och kungsfågel så har Ekologigruppen anpassat värderingen av artvärde så att förekomst av hotad art med visst eller ringa indikatorvärde inte med automatik ger högt artvärde.

Samlad naturvärdesbedömning

Samlad naturvärdesbedömning är en analys som görs av en ekolog och där biotop och artvärden som identifierats används som grund (figur 1). Värdet av förekomst av naturvårdsarter, biotopkvalitet, sällsynthet och hot förstärker som regel varandra. Kunskap rörande hur strukturer och funktioner, samt naturvårdsarter uppträder i olika naturtyper har stor betydelse för värdebedömningen. I vissa naturmiljöer, exempelvis magra tallskogar, förekommer få naturvårdsarter och dessa är ofta svåra att hitta. Detta faktum vägs in i den samlade bedömningen.

Figur 1. Illustration av hur bedömningsgrunderna för art och biotopvärde relaterar till varandra.

Redovisning av osäkerheter i värdebedömningen/preliminär bedömning

En naturvärdesbedömning är alltid förknippad med en rad osäkerhetsfaktorer. När osäkerheten bedöms som alltför stor så redovisas NVI-klassificeringen som preliminär. Osäkerhetsfaktorer utgörs i första hand av:

- naturvårdsarter inom organismgrupp viktig för naturtypen går inte att inventera under årstiden då fältnarbetet genomförs
- väderleken är olämplig för inventering av viktiga organismgrupper av naturvårdsarter då fältnarbetet genomförs (exempelvis fjärilar och fåglar)
- väderleken är olämplig för inventering av markstrukturer (snötäckt mark etc)
- specialistkompetens för eftersök av mer svårbestämda organismgrupper av naturvårdsarter saknas

- tidsbudget för eftersök av svårbestämda/svårhittade organismgrupper av naturvårdsarter ingår inte i uppdraget
- underlag för bedömning av värde för regional och kommunal grönstruktur saknas

Grad av säkerhet i värdebedömningen redovisas alltid i en tregradig skala – säker, viss osäkerhet, osäker. Orsak till osäkerhet i bedömningen redovisas alltid.

Preliminär bedömning kan anges när:

- naturvårdsarter inte har inventerats
- en organismgrupp av naturvårdsarter som är avgörande för naturtypen inte har kunnat inventerats (exempelvis marksvampar i en sandbarrskog och fåglar i större strandängsmiljöer) och området bedöms ha hög potential för rik förekomst av dessa.

När bedömningen är osäker, görs en expertbedömning av delområdets potential att hysa naturvårdsarter. Delområdet tilldelas därefter, med tillämpande av försiktighetsprincipen, det högsta värde som det bedöms ha potential för. Vid viss osäkerhet i bedömningen sker ingen höjning av värdet med hänvisning till osäkerhet.

Referenser

Ekologigruppen 2015. Flygbildstolkningsnycklar för NVI och biotopkartering

Naturvårdsverket, 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, rapport 5411.

Naturvårdsverket 2014. Kartering av skogliga naturtyper. Fältkalibreringsövning 1 oktober 2014

Bilaga 4. Information om inmätta träd

Tabell 1. Inmätta träd i inventeringsområdet som bedöms vara särskilt skyddsvärda (klass 1) eller skyddsvärda träd (klass 2). Stamdiameter är inmätt i brösthöjd. För placering av enskilda träd, se figur 8 i rapporten.

Träd nr	Trädart	Värdeklass	Ålder (år)	Diameter (cm)	Håligheter	Mulm	Död ved	Rödlistad art
1	Ask	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	120-149	100			Vedblottor	
2	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	109	Ingångshål 20-29 cm i diameter	Mulmvolym ej bedömningsbar		Ekticka
3	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	125	Ingångshål 30 cm i diameter eller större	Mulmvolym ej bedömningsbar		
4	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	153				Ekticka
5	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	90				
6	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	100				
7	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	82				
8	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	85				
9	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	70				
10	Tall	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	50				
11	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	90				
12	Tall	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	60				
13	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	90				
14	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	90				
15	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	100				
16	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	85				

Träd nr	Trädart	Värdeklass	Ålder (år)	Diameter (cm)	Håligheter	Mulm	Död ved	Rödlistad art
17	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	85				
18	Oxel	Klass 2 - Skyddsvärt träd	40-79	76				
19	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	80				
20	Skogsalm	Klass 2 - Skyddsvärt träd	80-119	75				
21	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	110				
22	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	85				
23	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	120-149	110				
24	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	120-149	80	Ingångshål 30 cm i diameter eller större		Vedblottor (med insektsgnag)	
25	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	200-249	140				
26	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	70				
27	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	110				
28	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	100				
29	Tall	Klass 2 - Skyddsvärt träd	120-149	54			Torrgrenar	Tallticka
30	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	80				
31	Skogsek	Klass 1 - Särskilt skyddsvärt träd	150-199	110				Ekticka
32	Tall	Klass 2 - Skyddsvärt träd	150-199	70				
33	Skogsek	Klass 2 - Skyddsvärt träd	120-149	53			Högstubbe	Oxtungssvamp

Bilaga 5. Metodik för klassificering av skyddsvärda träd

Detta PM beskriver Ekologigruppens metod för inventering av skyddsvärda träd. Avverkning av skyddsvärda träd kan innebära behov av samråd med länsstyrelsen enligt § 12 MB.

Med *särskilt skyddsvärda* träd avses (Naturvårdsverket 2004):

- jätteträd: träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd.
- mycket gamla träd: Gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- grova hålträd träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

Särskilt skyddsvärda träd definieras här med utgångspunkt från egenskaper hos det enskilda trädet. Både levande och döda träd ingår i definitionen. Basinventeringen förkortas framöver som BI. Det är inte bara träd som är *särskilt skyddsvärda* som hyser naturvärden och i sin tur bidrar till att stärka ett områdes naturvärden och dess biologiska mångfald. Som exempel kan yngre träd med håligheter också vara värdefulla och många gånger hysa naturvårdsintressanta arter. Det finns därför behov av att inte bara kartera träd som uppfyller Naturvårdsverkets definition av *särskilt skyddsvärda träd*. Ekologigruppen har således kompletterat Naturvårdsverkets metodik för klassificering av särskilt skyddsvärda träd för att innefatta träd som också hyser andra naturvärden.

Ekologigruppens metodik för kartering av skyddsvärda träd innefattar ytterligare två värdeklasser:

- skyddsvärda träd* - träd som inom en snar framtid kommer att uppnå kriteriet särskilt skyddsvärda träd.
- och *värdefulla träd* - träd som hyser och har utvecklat naturvärden och som också bidrar till att stärka ett områdes naturvärden.

I den samlade bedömningen räknas det högsta uppnådda kriteriet (kriterierna Ålder, Storlek, Hålträd, Hamling, Skyddsvärda arter) för att ge träd en viss värdeklass. Exempel: ett träd med en diameter **mindre** än den som anses mycket grovt, men som har en ålder som ligger inom definition för gammalt träd, resulterar i *klass 2, skyddsvärt träd*. Det vill säga att ett klass 2-kriterie har en högre rangordning än ett klass 3-kriterie.

Tabell 1. Kriterier för och bedömning av trädvärden

Värdeklass	Ålder	Storlek	Hålträd, mm.	Hamling	Skyddsvärda arter
Klass 1. Särskilt skyddsvärda träd	Mycket gammalt	Jätte-träd	Grovt hålträd, >40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad hålighet i huvudstam	Grovt hamlat träd	Hotade arter eller flera rödlistade arter
Klass 2. Skyddsvärda träd	Gammalt	Mycket grovt	Hålträd, <40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad hålighet i huvudstam Eller träd med utvecklad vedblotta med insektsgnag	Nästan grovt hamlat träd	Rödlistad art eller flera natur-vårdsarter
Klass 3. Värdefullt träd	Nästan gammalt	Grovt		Hamlat träd	Förekomst av naturvårdsart

Definitionerna av gammalt träd följer den metod som används i basinventering av skyddade områden (Naturvårdsverket 2004). Den överensstämmer också med definitionen av skyddsvärda träd enligt Naturvårdsverket 2004 med två undantag. Triviallövträd och ädellövträd (förutom bok och ek) klassas som mycket gamla redan vid en ålder på 140 år.

Tabell 2. Definition av gammalt träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 – BI).

Trädart	Nästan gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige	Gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige	Mycket gamla träd (år), hela Sverige
Ek	≥ 130	150–200	≥ 200
Bok	≥ 100	150–200	≥ 200
Gran	≥ 80	120–200	≥ 200
Tall	≥ 100	150–200	≥ 200
Triviallöv	≥ 65	100–140	≥ 140
Övriga ädellövträd (och hästkastanj)	≥ 80	100–140	≥ 140

Tabell 3. Definition av grova träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 - BI, samt Ekologigruppen - fet stil). Måtten gäller traddediameter mätt i brösthöjd.

Trädart	Grova träd, BI (cm), Södra Sverige	Grova träd, Ekologigruppen (cm)	Mycket grovt, Ekologigruppen (cm)	Jätteträd (cm)
Ask & alm*	≥ 60	≥ 20	≥ 60	≥ 100
Bok	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Ek	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Hägg	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Hästkastanj	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Oxel	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Rönn	≥ 30	≥ 30	≥ 50	≥ 100
Skogslönn, lindar	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Sälg	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Tall/Gran	≥ 70	≥ 70	≥ 80	≥ 100
Triviallöv	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100

***Bedömning av de rödlistade träden ask, skogsalm, lundalm och vresalm.**

Eftersom träden ask respektive skogsalm och lundalm i snabb takt minskar på grund av två svampsjukdomar, är de i behov av att särskild hänsyn tas till förekomsterna. Ask är numera rödlistad som starkt hotad (EN), vresalm är sårbar (VU) och skogs- och lundalm är akut hotade (CR). En lösning för att bevara asken är att spara träd och bibehålla en genetisk variation. På sikt kan det bidra till en ökad genetisk motståndskraft mot sjukdomen hos ask, vilket redan har noterats hos vissa träd. Unga träd är också bevarandevärda då de har överlevt svampsjukdomen, vid tillväxtens kritiska perioder.

Det finns många artgrupper som är starkt knutna till dessa trädarter, som likaså är stadda i minskning (exempelvis flera rödlistade insekter, lavar och svampar). Med ovanstående faktorer i åtanke bedömer Ekologigruppen att träden ask och almar därmed är skyddsvärda redan vid en lägre diameter (diameter på 20 cm eller mer) än andra ädellövträd.

Källor:

Artdatabanken, SLU. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Naturvårdsverket. 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, rapport 5411.

Naturvårdsverket. 2007. Manual för basinventering av skog

Bilaga 6. Fågelinventering

Fågelrapport från Naturcentrum AB.

FÅGELINVENTERING STORA SKÖNDAL, STOCKHOLMS KOMMUN

RAPPORT 2022-06-20

Tomas Carlberg

Beställare

Stora Sköndal Framtidsutveckling AB

Beställarens kontaktperson

Pontus Nilsson

Ebab

Mobil: 070-373 61 99

E-post: pontus.nilsson@ebab.se

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3

444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

E-post: ncab@naturcentrum.se

Projektledare, fältinventering och rapport

Tomas Carlberg

Tel. 010-220 12 29

E-post: tomas.carlberg@naturcentrum.se

Intern granskning

Petter Bohman

Kartmaterial

©Lantmäteriet

Denna rapport bör citeras

Carlberg, T. 2022. Fågelinventering Stora Sköndal, Stockholms kommun. Naturcentrum AB i PDF-rapport till Stora Sköndal Framtidsutveckling AB. 16 sidor.

Omslagsfoto: Miljö i inventeringsområdet 18 maj 2022. Foto: Tomas Carlberg

Innehåll

INNEHÅLL	3
UPPDRAG OCH UNDERSÖKNINGSOMRÅDE	4
MATERIAL OCH METODER	7
RESULTAT	8
TIDIGARE KÄNDA UPPGIFTER	8
INVENTERINGSRESULTAT	8
<i>Kommentarer om påträffade, hänsynskrävande arter</i>	11
<i>Allmänna rekommendationer</i>	15
REFERENSER	16

Uppdrag och undersökningsområde

Denna rapport har tagits fram med anledning av pågående planläggning av den andra etappen (etapp 2A) av Stora Sköndals programområde. Programområdet Stora Sköndal omfattar i sin helhet 4500 nya bostäder enligt direktiv från stadsbyggnadsnämnden i samband med godkännande av programhandling 23/5 2019. Inom området finns även ca 500 befintliga bostäder, d.v.s. sammanlagt kommer området att möjliggöra för ca 5000 bostäder. Programområdet bedöms vara utbyggt till 2035.

Detaljplan för Etapp 2A inrymmer ny bebyggelse med cirka 1600 bostäder. Vidare planeras allmän platsmark som parker, torg, gator och stråk samt lokaler för samhälls- och närservice, utbildning, idrott, kultur och handel. Utredning baseras på området för etapp 2A. (Figur 1).

Naturcentrum AB har på uppdrag av Stora Sköndal Framtidsutveckling AB genomfört en fågelinventering i Stora Sköndal, Stockholms kommun. Inventeringsområdet i Sköndal är beläget strax norr om Drevviken, öster om Farsta och omfattar ca 15 ha. Området begränsas av Nils Lövgrens väg och Efraim Dahlins väg i söder, Sköndalsvägen i väster och Thorsten Levenstams väg i norr (figur 2).

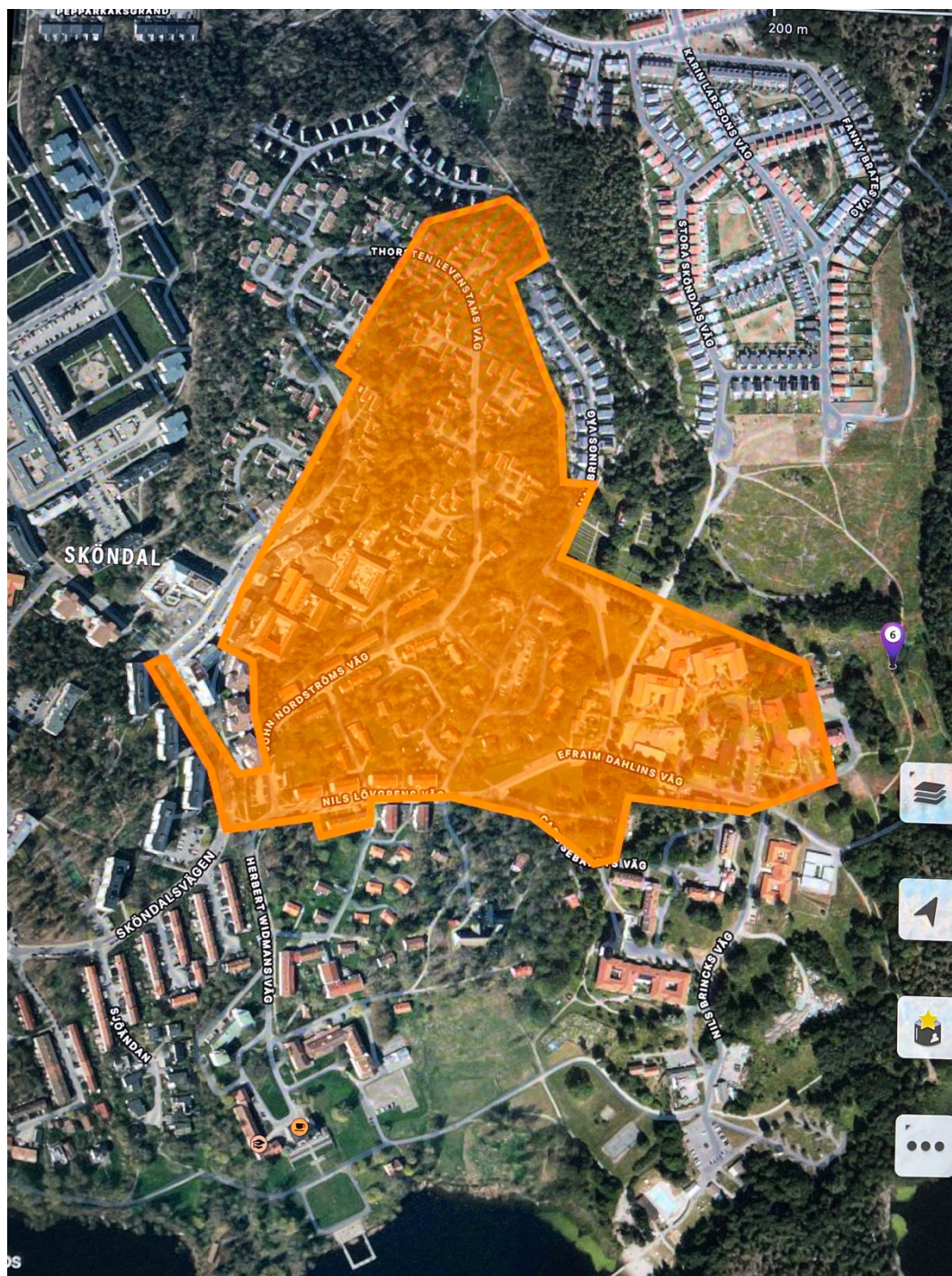
Inventeringen genomfördes vid fyra tillfällen mellan 14 april och 3 juni 2022 (tabell 1) och ska ligga till grund för en eventuell etablering av verksamhet i området. Fågelinventeringen gäller etapp 2A i Stora Sköndal, den andra etappen som kommer att planläggas för området mot bakgrund av tidigare genomfört program.

Inom inventeringsområdet i Stora Sköndal finns bland annat äldre villa- och småstadsbebyggelse med delvis rika och frodiga trädgårdar med gott om blomväxter och träd. Mellan dessa finns skogspartier och brynmiljöer med höga naturvärden. Trädslagen är blandade med gott om t.ex. gamla tallar, ekar och björkar, flera med naturliga håligheter, liksom gott om gräsmarker som bland annat uppskattas av födosökande trastar och starar. Ett flertal fågelholkar finns. I delar av inventeringsområdet finns också mer moderna flervåningshus.

Inventeringen har framför allt fokuserat på arter som listas i EU:s fågeldirektiv samt arter som är rödlistade i Sverige. Samtliga häckande/revirhävande eller tillfälligt förekommande arter som påträffats under inventeringen har också noterats (tabell 2).

Figur 1. Plan för Etapp 2A inom Stora Sköndals programområde.

Figur 2. Inventeringsområdet i Stora Sköndal, Stockholms kommun.

Material och metoder

Inventeringen omfattade fyra besök mellan 14 april och 3 juni 2022. Inventeringstider och väder framgår av tabell 1. Metoderna följer i princip de som rekommenderas av Haas m.fl. (2015).

Tabell 1. Inventeringstid och väderförutsättningar. Vind inom parentes avser byvind.

Datum	Tid	Molnighet	Vind	Temp, °C
14/4 2022	08:00–12:00	Halvklart	2 (5) m/s NO	+5
3/5 2022	07:30-11:30	Halvklart	5 (11) m/s NV	+6 (9)
18/5 2022	06:30-11:00	Klart	3 (7) m/s V	+8 (16)
3/6 2022	05:30-10:30	Klart	4 (7) m/s SV	+10 (15)

Vid varje dagsbesök genomströvades olika delar av inventeringsområdet och intressanta miljöer kontrollerades. Intressanta miljöer upp till 100 m utanför det definierade inventeringsområdet kontrollerades också. Handkikare av hög kvalitet användes för att underlätta upptäckt och artbestämning av fåglar. Inventeringen har genomförts av Tomas Carlberg.

De fyra dagsbesöken i april–juni 2022 ägnades särskilt åt att undersöka förekomst av rödlistade arter samt eventuella spelflygande rovfåglar.

Efter utsök i Artportalen och kontroll i fält bedömdes att förutsättningar för spelande nattskärra saknas. Därför genomfördes ingen inventering av nattskärra nattetid. Sökning i Artportalen har också gjorts avseende tidigare observationer av sällsynta fåglar. Inget av intresse framkom i nämnda sökning.

Figur 3. Villor invid Thorsten Levenstams väg, Stora Sköndal.

Resultat

Tidigare kända uppgifter

Inhämtade uppgifter från SLU Artdatabanken/Artportalen innehåller inga uppgifter om fågelarter – utöver de som påträffades under inventeringen – som är listade i EU:s fågeldirektiv eller är rödlistade.

Inventeringsresultat

Totalt noterades 41 fågelarter under Naturcentrums inventering 2022 (tabell 2). Inventeringens syfte var inte att i detalj undersöka häckningsstatus för samtliga påträffade arter, men 30 arter bedöms häcka inom eller alldeles i anslutning till området. Utifrån inventeringsresultatet har en bedömning gjorts av antalet häckande par av respektive art.

Åtta rödlistade fågelarter bedöms häcka inom Stora Sköndal: fiskmåsar (NT), tornseglare (EN), björktrast (NT), ärtsångare (NT), svartvit flugsnappare (NT), kråka (NT), stare (VU) och grönfink (EN).

Fiskgjuse och trana – som är listade i EU:s fågeldirektiv – observerades tillfälligt förbiflygande och häckar inte i Stora Sköndal. Samtliga fågelobservationer som gjordes i samband med inventeringen 2022 har rapporterats i Artportalen.

Tabell 2. Observerade fågelarter i Stora Sköndal under inventeringen 2022. Förekomst anges som H = sannolikt flera häckande par, h = sannolikt enstaka häckande par, t = tillfällig observation/förbiflygande/sträckande. Totalt observerades 41 fågelarter, varav 30 bedöms som sannolikt häckande. Antal par i Stockholms län enligt Ottosson m.fl. (2012).

Art	Förekomst	Antal par i Stockholms län	Kommentar
Grågås	t	2500	2 tillfälligt förbiflygande individer 3 maj.
Storskrake	t	5600	1 tillfälligt förbiflygande hane 18 maj.
Fasan	h	1500	1 hane 3 juni. 1 par häckar sannolikt.
Gråhäger	t	600	1 tillfälligt förbiflygande 18 maj.
Fiskgjuse	t	220	1 hane ses tillfälligt 18 maj, flyger i riktning mot Drevviken. Arten är listad i EU:s fågeldirektiv.
Lärkfalk	t	100	1 tillfälligt förbiflygande 18 maj.
Trana	t	500	1 tillfälligt förbiflygande 14 april. Arten är listad i EU:s fågeldirektiv.
Skrattmåsar	t	6000	Enstaka individer sågs tillfälligt förbiflygande. Rödlistad (NT).
Fiskmåsar	h	12 000	Upp till 10 ex ses regelbundet i området. Kan mycket väl häcka på något av områdets tak och byggnader. Rödlistad (NT).

Gråtrut	t	7500	1 par sågs tillfälligt 14 april. Rödlistad (VU).
Silltrut	t	1500	Enstaka individer sågs regelbundet förbiflygande och födosökande i området. Rödlistad (VU).
Ringduva	H	40 000	Ca 5 häckande par.
Tornseglare	h	25 000	Upp till 14 ex observerade samtidigt, enstaka par häckar sannolikt i byggnader.
Gröngöling	h	1300	1 hane noterad i lämplig häckningsmiljö.
Större hackspett	h	5000	2-3 par bedöms häcka.
Sädesärta	h	16 000	3-4 par bedöms häcka.
Rödhake	h	80 000	3-4 par bedöms häcka.
Rödstjärt	h	5000	1 par bedöms häcka.
Taltrast	h	50 000	1-2 par bedöms häcka.
Rödvingetrast	t	16 000	1 ex sågs tillfälligt födosökande 14 april. Rödlistad (NT).
Björktrast	H	24 000	Ca 8 par bedöms häcka. Rödlistad (NT).
Koltrast	H	100 000	Ca 10 par bedöms häcka.
Trädgårdssångare	h	40 000	Minst 1 par bedöms häcka.
Svarthätta	h	60 000	Minst 1 par bedöms häcka.
Ärtsångare	h	9 000	1-2 par bedöms häcka. Rödlistad (NT).
Lövsångare	h	230 000	2 par bedöms häcka.
Kungsfågel	h	60 000	1 par bedöms häcka i området.
Svartvit flugsnappare	H	60 000	5 par bedöms häcka. Rödlistad (NT).
Talgoxe	H	110 000	8 par bedöms häcka.
Blåmes	H	50 000	9 par bedöms häcka.
Nötväcka	H	16 000	5 par bedöms häcka.
Skata	H	18 000	6 par bedöms häcka.
Nötskrika	h	11 000	2 par bedöms häcka.
Kråka	h	3 000	2 par bedöms häcka. Rödlistad (NT).
Stare	H	20 000	6 par bedöms häcka. Den 3 juni sågs minst 50 starar (äldre och ungfåglar) födosöka invid Efraim Dahlins väg 19. Rödlistad (VU).
Gråsparv	h	30 000	1 par bedöms häcka.
Pilfink	h	19 000	8-10 par bedöms häcka.

Bofink	h	260 000	2 par bedöms häcka.
Steglits	h	1500	2-3 par bedöms häcka.
Grönfink	H	50 000	6 par bedöms häcka.
Stenknäck	t	600	Tillfälligt noterad 3 juni, kan möjligen häcka.

Tabell 3. Observationer av arter som är listade i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1 samt rödlistade arter.

Art	Naturcentrum 2022	SLU Artadatabanken/Artportalen 2000–2022	Status i Sverige, rödlistan 2020 ^{a)}	Listad i fågeldirektivet, bilaga 1 ^{b)}
Fiskgjuse	X (ej häckande)	X	Livskraftig	X
Trana	X (ej häckande)	X	Livskraftig	X
Skrattmås	X (ej häckande)	X	Nära hotad	
Fiskmås	X (häckar)	X	Nära hotad	
Gråtrut	X (ej häckande)	X	Nära hotad	
Silltrut	X (ej häckande)	X	Sårbar	
Tornseglare	X (häckar)	X	Starkt hotad	
Rödvingetrast	X (ej häckande)	X	Nära hotad	
Björktrast	X (häckar)	X	Nära hotad	
Årtsångare	X (häckar)	X	Nära hotad	
Svartvit flugsnappare	X (häckar)	X	Nära hotad	
Kråka	X (häckar)	X	Nära hotad	
Stare	X (häckar)	X	Sårbar	
Grönfink	X (häckar)	X	Starkt hotad	

- (a) Kategorierna i den svenska rödlistan (SLU Artadatabanken 2020) anger risken för utdöende i landet till följd av till exempel liten utbredning, låg populationsstorlek eller minskande population. "Sårbar" innebär att arten enligt uppställda kriterierna bedöms löpa hög risk att dö ut i vilt tillstånd. "Nära hotad" (tidigare benämnd "Missgynnad") innebär att en art inte uppfyller kriterierna för att vara hotad (dvs "Sårbar" eller högre hotkategorier), men ligger nära att göra det nu eller i framtiden. "Livskraftig" anges för arter som inte rödlistats.
- (b) För de arter som är upptagna i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv ska bl.a. "särskilda skyddsområden" upprättas (artikel 4). Direktivet föreskriver också att medlemsstaterna utanför de skyddade områdena ska "sträva efter att undvika förorening och försämring av livsmiljöer" (artikel 4.4).

Kommentarer om påträffade, hänsynskrävande arter

Nedan kommenteras påträffade arter som listas i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1 eller är rödlistade.

Fiskgjuse

Förekomst. En fiskgjuse observeras tillfälligt över inventeringsområdet 18 maj då den flyger söderut mot Drevviken, där lämpliga häckningsplatser sannolikt finns.

Status. Fiskgjuse är upptagen i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv. Arten är inte rödlistad i Sverige. Beståndet i Stockholms län har skattats till 220 par (intervall 200–250) och till 4100 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012). En viss ökning har skett de senaste 30 åren; de senaste tio åren har populationen varit stabil. (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Arten är känslig för störning i närheten av boet, särskilt under ruvningstiden (SLU Artdatabanken 2020).

Arten häckar inte inom inventeringsområdet. Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Trana

Förekomst. 1 tillfälligt sträckande individ observerades 14 april.

Status. Trana är upptagen i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv. Arten är inte rödlistad i Sverige. Beståndet i Stockholms län har skattats till 500 par (intervall 350–650) och till 30 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

Den svenska populationen har ökat mycket kraftigt de senaste 30 åren (150-250 %) (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. I likhet med många andra fågelarter kan arten vara känslig för störning direkt vid boplats.

Arten häckar inte inom inventeringsområdet. Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Skrattmå

Förekomst. Enstaka individer såg tillfälligt flyga förbi, vilket är naturligt med tanke på områdets närhet till vatten (Drevviken).

Status. Skrattmå är rödlistad i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Stockholms län har skattats till 6000 par (intervall 4500–7500) och till 98 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

Den svenska populationen har minskat kraftigt sedan 1980 (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Arten påverkas negativt av bl.a. dikning/torrläggning, jakt och närvaro av annan art, t.ex. mink och vildsvin. (SLU Artdatabanken 2020)

Arten häckar inte inom inventeringsområdet. Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Fiskmå

Förekomst. Ett tiotal individer ses regelbundet (permanent revir) inom området. Ingen häckning kunde konstateras, men sannolikt häckar några par på en del av områdets hustak. Tillfälligt förbi-flygande individer ses också, vilket är naturligt med tanke på områdets närhet till vatten (Drevviken).

Status. Fiskmå är rödlistad i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Stockholms län har skattats till 12 000 par (intervall 8000–16 000) och till 100 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 16 (7-22) % de senaste 18 åren (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Fiskmå är fortfarande en vanlig art. Arten påverkas negativt av bl.a. dikning/torrläggning och närvaro av annan art, t.ex. mink och vildsvin. (SLU Artdatabanken 2020)

Arten häckar sannolikt inom inventeringsområdet. Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Gråtrut

Förekomst. Ett par sågs tillfälligt 14 april. Sannolikt födosöker gråtrutar emellanåt i Stora Sköndal, vilket är naturligt med tanke på områdets närhet till vatten (Drevviken).

Status. Gråtrut är rödlistad i kategorin Sårbar (VU). Beståndet i Stockholms län har skattats till 7500 par (intervall 5000–10 000) och till 61 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 60 (56-72) % under de senaste 30 åren (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Arten påverkas negativt av bl.a. jakt/insamling, tiaminbrist, mänsklig störning av art och närvaro av annan art, t.ex. mink och vildsvin. (SLU Artdatabanken 2020)

Arten häckar inte inom inventeringsområdet. Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Silltrut

Förekomst. Enstaka individer ses regelbundet flyga i området, vilket är naturligt med tanke på områdets närhet till vatten (Drevviken).

Status. Silltrut (s.k. östersjötrut *Larus fuscus fuscus*) är rödlistad i kategorin Sårbar (VU). Beståndet i Stockholms län har skattats till 1500 par (intervall 1100-1900) och till 19 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 30 (10-50) % under de senaste 30 åren (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Arten påverkas negativt av bl.a. fiske (decimering av population), mänsklig störning och ökad näringsbelastning. (SLU Artdatabanken 2020)

Arten häckar inte inom inventeringsområdet. Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Tornseglare

Förekomst. Upp till 14 individer observerades samtidigt. Sannolikt häckar flera par i anslutning till byggnader i området.

Status. Tornseglare är rödlistad i kategorin EN. Beståndet i Stockholms län har skattats till 25 000 par (intervall 18 000–32 000) och till 310 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Den svenska populationen har under en 20-årsperiod minskat med 25 (20-35) % (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Orsaken till minskningen kan dels bero på händelser i Sverige men möjligen även i Afrika. En trolig, eller åtminstone möjlig orsak här hemma i Sverige kan vara ökad brist på lämpliga boplatser. Senare tids förändrade takläggningsmetoder, t.ex. när plåttak, platta betongpannor eller annat material ersätter storkupiga tegelpannor, eller när fri inflygning till boet förhindras av hänggrännor, medför att det blir alltmer svårt att finna boplatser med minskad föryngring som följd. (SLU Artdatabanken 2020)

Tornseglare är Starkt hotad (EN) i Sverige men är fortfarande vanlig. Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Vid exploatering av ett område där tornseglare häckar kan man som kompensationsåtgärd sätta upp holkar, specialdesignade för tornseglare, och på så sätt förbättra boplatsemöjligheterna. Viktigt i detta sammanhang är att holkarna placeras högt, helst på minst 3 m höjd över marknivå, och att det finns fria inflygningsmöjligheter riktade mot öppen mark. Kravet på fri inflygningsmöjlighet beror på att tornseglarna, när de anländer till boplatserna, susar direkt in i bohålet med hög hastighet (70 km/tim) och inte har någon möjlighet att väja för träd och buskar. (SLU Artdatabanken 2020)

Rödvingetrast

Förekomst. En tillfälligt födosökande individ sågs 14 april. Kan möjligen häcka inom området vissa år.

Status. Rödvingetrasten är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Stockholms län har skattats till 16 000 par (intervall 9600–22 000) och till 1,1 miljoner par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 25 (20-30) % under de senaste 15 åren. Rödvingetrast minskar successivt framför allt i södra delen av utbredningsområdet. (SLU Artdatabanken)

Känslighet. Rödvingetrast är fortfarande en vanlig fågel. Arten påverkas negativt av avverkning och dikning/torrläggning. (SLU Artdatabanken 2020)

Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Björktrast

Förekomst. Naturen i Stora Sköndal passar björktrasten mycket bra, och hela 8 par (minst) bedöms häcka.

Status. Björktrasten är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Stockholms län har skattats till 24 000 par (intervall 14 000–34 000) och till 740 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 17,5 (10-25) % under de senaste 15 åren. (SLU Artdatabanken)

Känslighet. Björktrast är fortfarande en vanlig fågel. Populationsminskningen är inte direkt kopplad till exploatering.

Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Ärtsångare

Förekomst. 1 eller kanske 2 par bedöms häcka inom inventeringsområdet i Stora Sköndal.

Status. Ärtsångare är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Stockholms län har skattats till 9000 par (intervall 5400–13 000) och till 250 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 20 (0-40) % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken)

Känslighet. Ärtsångare är fortfarande en vanlig fågel. Arten påverkas negativt av skogsavverkning. (SLU Artdatabanken 2020)

Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Svartvit flugsnappare

Förekomst. Omkring 5 par bedöms häcka inom inventeringsområdet i Stora Sköndal. Arten gynnas av en miljö med busk- och trädrika trädgårdsmiljöer med gott om uppsatta fågelholkar.

Status. Svartvit flugsnappare är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Stockholms län har skattats till 60 000 par (intervall 40 000–80 000) och till 1,4 miljoner par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 19 (12-23) % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken)

Känslighet. Svartvit flugsnappare är fortfarande en vanlig fågel. Populationsminskningen är inte direkt kopplad till exploatering. Arten kan gynnas av att mängden fågelholkar behålls.

Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Kråka

Förekomst. 2 par bedöms häcka i området.

Status. Kråka är rödlistad i Sverige i kategorin Nära hotad (NT). Beståndet i Stockholms län har skattats till 3000 par (intervall 2000–4000) och till 180 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 24 (18-27) % under de senaste 18 åren (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Kråka är fortfarande en vanlig fågel. Arten påverkas negativt av bl.a. skogsavverkning.

Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Stare

Förekomst. 6 par bedöms häcka inom inventeringsområdet i Stora Sköndal, där miljön för närvarande är gynnsam för arten, med gott om holkar, hålträd och ytor lämpade för födosök.

Status. Stare är rödlistad i Sverige i kategorin Sårbar (VU). Beståndet i Stockholms län har skattats till 20 000 par (intervall 12 000–28 000) och till 640 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningstakten har uppgått till 48 (41-51) % under de senaste 15 åren (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Stare är fortfarande en vanlig fågel. Arten påverkas negativt av t.ex. bekämpningsmedel, avverkning och intensifierat jordbruk. (SLU Artdatabanken 2020)

Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Grönfink

Förekomst. 6 par bedöms häcka inom inventeringsområdet i Stora Sköndal.

Status. Grönfink är rödlistad i Sverige i kategorin Starkt hotad (EN). Beståndet i Stockholms län har skattats till 50 000 par (intervall 32 000–67 000) och till 660 000 par i Sverige av Ottosson m.fl. (2012).

En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. En sjukdom (flagellat) invandrade till Sverige 2007 och har sedan dess påverkat beståndet kraftigt negativt. Minskningstakten har uppgått till 61 (53-62) % under de senaste 10 åren. (SLU Artdatabanken 2020).

Känslighet. Grönfink är fortfarande en vanlig fågel. Utöver påverkan av flagellater påverkas arten negativt av bekämpningsmedel och intensifierat jordbruk.

Naturcentrum ser inget behov av ytterligare undersökningar av artens förekomst inom området kopplat till planerad verksamhet.

Allmänna rekommendationer

Inom inventeringsområdet i Stora Sköndal bedöms åtta rödlistade fågelarter häcka, varav tornseglare och grönfink är klassade som Starkt hotade (EN) samt stare som Sårbar (VU); övriga arter är Nära hotade (NT). Alla dessa arter är fortfarande vanliga i Sverige, men de uppvisar en negativ och minskande trend. Naturcentrum bedömer att nämnda arters kontinuerliga ekologiska funktion kan upprätthållas, även efter en eventuell exploatering av området.

Stora Sköndal har idag miljöer som gynnar ett rikt fågelliv. Genom att behålla delar av grönytor, skogsmark, bryn och äldre träd kan områdets fåglar fortleva här. Miljöer som går förlorade kan kompenseras med plantering av nya träd och buskar. Några av de hotade arterna kan gynnas genom att fågelholkar sätts upp.

Referenser

Haas, F., Ottvall, R. & Green, M. 2015. Metodikatalog för fågelinventering vid Vattenfalls vindkraftsprojektering i Sverige. Vattenfall, rapport 2015-09-25.

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. Sveriges ornitologiska förening, Halmstad. 592 s.

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala.